

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

15. септембар 2013. године

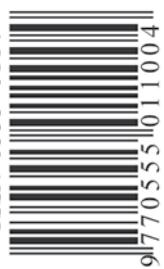
Број 1116

Цена 90 динара

2,5 КМ

Излази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Његова Светост
Патријарх српски Иринеј
у Скупштини УН

Говор Патријарха српског Иринеја у Уједињеним нацијама (6. септембар 2013. г.)

На позив г. Вука Јеремића, председника Генералне скупштине УН, Патријарх Иринеј је говорио на конференцији „Високи форум о култури мира“

(Фото: Из кабинета г. Јеремића)

Култура мира и наша одговорност

Поштовани господине председниче Генералне скупштине Организације уједињених нација, господе и господо, драги пријатељи човечанства,

Као духовном поглавару Српске Православне Цркве и српског народа, указали сте ми посебну част када сте ме позвали да о култури мира и сарадњи међу народима говорим пред вами који представљате светске нације. Ваш задатак и јесте да се бринете о добробити свих на-

ција и сваког појединца, а мир и слога међу људима и народима јесу први услов добробити и будућности човечанства.

Моје задовољство је двоструко јер ми је позив да говорим на овом највишем светском сабрању упутио господин Вук Јеремић, кога сте ви, даме и господо, изабрали да председава Генералном скупштином Организације уједињених нација и тако, у демократском поступку, на глобалном плану одали још једно високо признање опредељењу српске на-

ције за мир и мировној политици коју води држава Србија.

Најтоплије захваљујем г. Јеремићу и свима вама!

Уобичајени библијски поздрав гласи: Мир вам! Он је постао традиционални поздрав трију светских монотеистичких религија – јудаизма, хришћанства и ислама. Дозволите ми да тим древним и светим поздравом, изражавајући своје искрено поштовање, поздравим све вас:

Мир вам! Шалом алéхем!
Ειρήνη ύμῖν! Селáм алéјкум!

У богослужењу Православне Цркве тај поздрав се често јавља у проширеном облику: *Мир свима!* И њега упућујем са овога часног места – свима без изузетка, укључујући и оне који немају мира ни у себи ни са собом, па зато и не могу да га шире међу другим људима и народима. Такође напомињем да ми православни хришћани на почетку свакога свога богослужења иштемо од Бога мир. Притом се подразумева најпре унутрашњи, духовни мир у души сваког человека, мир који и најратоборнијег человека преображава у миротворца, а онда и „мир свега света“, мир међу народима и државама.

Ми верујемо у Бога мира и љубави, доброте и праштања. Зато у православном хришћанству и у хришћанству уопште мир не значи само одсуство рата него, првенствено, присуство духовних квалитета – прихватања и поштовања других и другачијих, њихове слободе и достојанства, њиховог богоданог и природног права на сва добра која иначе и себи желимо. Ако се надахнујемо таквом духовношћу, мир ће бити могућ за читаво човечанство. Без такве духовности – рат је неизбежан чак и када би на земљи живела само два људска бића, и то два рођена брата, као некад библијски Каин и Авель. У овом контексту желим да нагласим и чињеницу да мир представља идеал, а миролубивост врлину и у вредносном систему других великих светских религија и духовних традиција.

Имамо, дакле, навику и осећамо потребу да се међусобно поздрављамо позивом на мир. Притом, нажалост, то најчешће чинимо механички, без размишљања: не удубљујемо се у узвишени смисао овог поздрава и у одговорност коју би

МИ верујемо у Бога мира и љубави, доброте и праштања. Зато у православном хришћанству и у хришћанству уопште мир не значи само одсуство рата него, првенствено, присуство духовних квалитета – прихватања и поштовања других и другачијих, њихове слободе и достојанства, њиховог богоданог и природног права на сва добра која иначе и себи желимо.

коришћење њиме требало да подразумева.

Током протеклих деценија, а поготову у новије време, није било говорника који би се могао радовати томе да се са ове угледне говорнице политичким представницима човечанства обраћа у условима општега мира. И данас, док говоримо о култури мира, у појединим деловима света бесне ратни ветрови и букте мањи и већи ратни пожари. И данас сила иде против права и правде, а маска алtruизма прикрива себине интересе.

Није ли, с обзиром на наш заједнички неуспех да се изборимо за владавину мира међу људима, народима и државама, дошао тренутак у коме морамо сами себи озбиљно поставити питање: какав је истински смисао нашег уобичајеног разменјивања поздрава мира? Имамо ли право на тај племенити поздрав, драг верницима највећих светских религија и свим људима добре воље? Није ли крајње лицемерно заступати и ширити лепоту вере у Бога и узвишену духовна учења, као и уздизати достојанство људске личности, а истовремено пристајати на неодрживост мира и неминовност рата међу људима, народима и државама? Имамо ли воље и снаге да озбиљно и одговорно преиспитамо сопствену савест? Смемо ли се по-

мирити с тим да смо изгубили храброст за истину и правду, као и способност да ствари називамо правим именима?

У име Српске Православне Цркве, коју имам част да овде представљам, али, уверен сам, и у име васколиког хришћанства и свих искрено верујућих људи овога света, позивам да се сви усрдно молимо за мир у свету и да сви, искрено и истрајно, заједничким напорима, деламо како би се створили услови да мир превагне над ратом, а дијалог над диктатом силе. Верујем да ни у овој дворани ни на било којем другом месту на планети нема человека или људске заједнице који се са управо изреченим позивом не би сложили. Али, такво природно, начелно и декларативно слагање сâmo по себи никако није довољно. То нам ток светских процеса и низаје драматичних догађаја на међународној сцени свакодневно и уверљиво потврђују. Да би се у свету, а то значи понајпре у људским срцима и умовима, заиста трајно укоренила култура мира, потребно је предано радити на васпитавању људи за мир.

У томе се Цркве и верске заједнице, по природи своје мисије, морају организовано и доследно ангажовати. У служби мира, митења и превазилажења сукобâ оне су дужне – управо у име вере и у име духовних и моралних вредности ➤

– и да искрено сарађују. Нема сумње да оне то у одређеној мери, на друштвеном простору који им је доступан, и чине, али су њихови досадашњи напори очигледно недовољни.

Чак и кад би имале објективних могућности и довољно воље и елана за још снажније деловање на путу мира, ни то не би било довољно. Јер, Цркве и верске заједнице не могу саме, без подршке и без садејства са осталим чиниоцима друштвених и историјских процеса, донети истински преокрет. У условима изолације, а поготову у условима маргинализације у одређеним друштвима, оне нису у стању да човечанство поведу ка пределима општега мира, у којима поздравно призывање мира међу људима неће празно звучати и шупље одзывањати као одјек лицемерног цинизма и обездущеног прагматизма, преовлађујућег, нажалост, у међународним односима. Неке Цркве и верске заједнице су, штавише, бивале и у искушењу да се поведу за логиком идеолошке једностраности и политичке моћи, а то је уствари неспојиво са њиховим послањем.

Стицајем историјских и развојних околности, један део света – мањи, али засад утицајнији у погледу избора између мира и рата – одавно је поштеђен већих оружаних сукоба. Људима који имају срећу да живе у том делу света причињава се да свет живи у раздобљу мира, без великих ратова у свету. То је опасна варка. Већи и многољуднији део света истовремено потресају сукоби и ратови који су само наизглед далеки, било географски било зато што се догађају другима. Мира у свету не може бити све док је он привремена привилегија мањине, а страшна свакодневица или пак реална претња за већину становника наше

планете. Ако се то на време не схвати, може доћи злокобни тренутак кад више неће бити мира ни за кога.

Долазим, и сведочим, из једног од оних несрећних, никако малобројних делова света којима су нестабилност, сукоби и ратови кроз историју, све до нашега времена, често били стање у коме се страда, гине и преживљава, али с којим се човек и народ никада не могу помирити нити се могу на њега привићи. Јер, човек, пре пада у понор греха и зла, беше

створен да живи у слободи и у миру са својим ближњима. Дозволите ми, стога, да поделим с вама искуство своје Цркве и свога народа. То је народ који су задесиле многе несреће, народ који је данас на Косову, у својој духовној и државној колевци, лишен права на живот достојан човека, а не ретко и на сâм живот. Али, то је и народ који свој поглед и наду управља ка будућности, одлучан да се свим силама укључи у заједнички светски пројекат стварања претпоставки за пра-

Патријарх Иринеј у разговору
са председником Генералне
скупштине Уједињених нација
г. Вуком Јеремићем
(Фото: Из Кабинета
г. Јеремића)

ведан и трајан мир међу људима, народима и државама.

Заједнички циљ нам мора бити да мир у свету буде одржив и трајан. То, с обзиром на поуке прошлости и искушења садашњости, изгледа као далек и тешко остварив циљ. Али то је једини пут који води опстанку човечанства. Предуслов да се том далеком циљу почнемо приближавати јесте да се сви, без обзира на верске, етничке, културне и политичке припадности и разлике, – свако у оквиру својих моћи, надле-

жности и дужности, – доследно и без примене двоструких мерила, залажемо за поштовање начела равноправности и правичности у међународним односима. Јер, трајност мира је неодвојива од његове праведности. Овде подразумевам праведност коју ће сви и свако таквом осећати и која никоме неће бити наметана делимичним, селективним и тенденциозним „истинама“, посредованим и наметаним употребом сile или пак моћним средствима савремене пропаганде.

Заједнички циљ нам мора бити да мир у свету буде одржив и трајан.

То, с обзиром на поуке прошлости и искушења садашњости, изгледа као далек и тешко остварив циљ. Али то је једини пут који води опстанку човечанства.

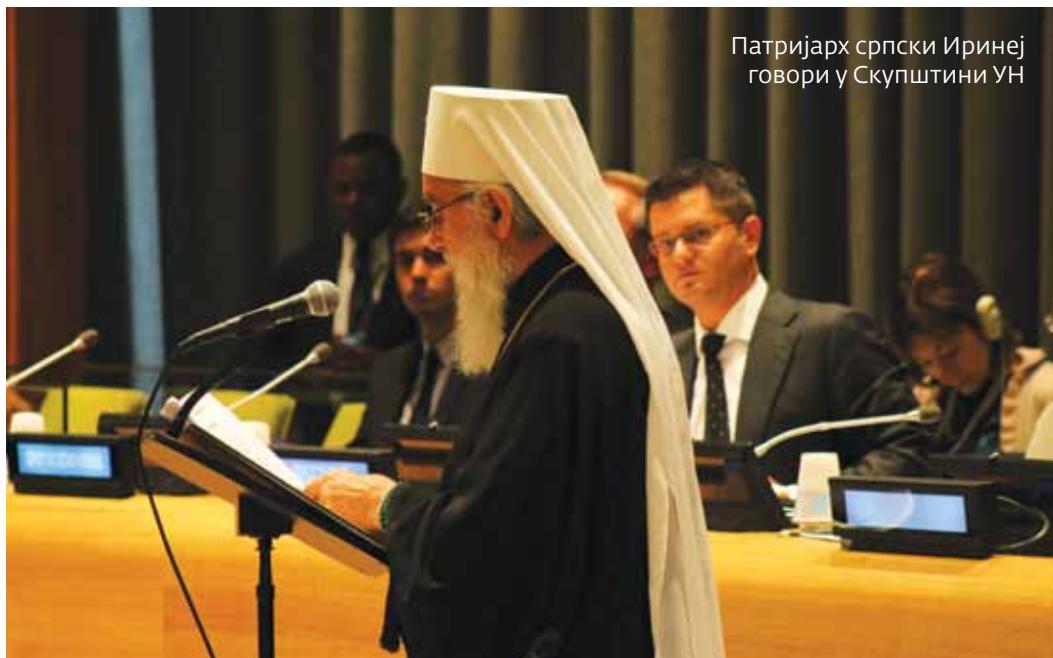
Култура мира је неспојива са култом себичности, са праксом апсолутизовања егоистичких интереса. Као једноставан – иако тешко доистражан – мисаони, вредносни и морални темељ, од кога полазе све религијске антропологије, она подразумева свест о томе да је свим људима, пре и изнад свих разлика, дата јединствена људска природа и задата света дужност њеног оплемењивања и даљег усавршавања. У схватању те извесности религија и наука – а, надајмо се, ни политика – нису и не би смеле бити у спору. За наше и будуће време то је изгледно полазиште у заједничком трајању за путем што води ка превазилажењу дубинских супротности које данас поздраву *мир с вами* (*ειρήνη ὑμῖν*, шалом алејхем и ас-селаму алејкум) одузимају суштинску димензију животне истинитости.

Градити мир не значи делати само у социјално–политичким оквирима. То је делатност која је онтолошки у служби вере, наде и љубави, у служби живота и спасења.

Стога – будимо миротворци! Хвала вам свима на стрпљивој и благородној пажњи!

Извор: Информативна служба СПЦ

Патријарх Иринеј у Сједиње

Патријарх српски Иринеј
говори у Скупштини УН

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј борави у Сједињеним Америчким Државама од 4. септембра 2013. године. У пратњи Патријарха Српског налази се јереј Владимир Вранић, службеник Св етог Архијерејског Синода.

На позив г. Вука Јеремића, председника Генералне скупштине Уједињених нација, Патријарх Иринеј је говорио у седишту Уједињених нација у Њујорку у петак, 6. септембра 2013. године, на конференцији „Високи форум о култури мира“.

Овај једнодневни догађај био је прилика за државе чланице УН, политичке и верске лидере, као и невладине организације, да размотре како се у међународној заједници може унапредити толеранција, култура дијалога и међусобно поштовање. Конференција се састојала из министарског сегмента и три интерактивна панела, а поред Српског Патријарха, скупу су се обратили и председник Исламске заједнице северне Америке Сајид Сијид, као и рабин Ели Абади.

На путу за Њујорк

У четвртак, 5. септембра, Патријарха Српског је у Франкфурту дочекао г. Бранко Радовановић, конзул Републике Србије у том граду, док су на аеродрому у Њујорку Његову Светост дочекали амбасадор Републике Србије у САД г. Владимир Петровић, амбасадор Републике Србије при Уједињеним нацијама г. Милан Милановић, генерални конзул гђа Мирјана Живковић, као иprotoјереј Ђокан Мајсторовић.

По доласку у Њујорк, Његова Светост је присуствовао вечерњем богослужењу у Цркви Светог Саве у Њујорку. Речи добродошлице Српском Првојерарху упутио је домаћин, Епископ источноамерички Г. Митрофан, а затим се Патријарх Иринеј

обратио топлом беседом поучавајући и храбрећи наш благочестиви народ да ових простора да остане веран и доследан својој Цркви и православној вери.

Сусрети са српским дипломатама

Његова Светост је посетио у петак, 6. септембра, Сталну мисију Републике Србије при Уједињеним нацијама, где га је ср-

ним Америчким Државама

дачно дочекао амбасадор Републике Србије при Уједињеним нацијама г. Милан Милановић са особљем ове установе. У пратњи Његове Светости налазили су се Епископ источноамерички Г. Митрофан и јереј Владимир Вранић. Истог дана, Патријарх Српски је посетио и Генерални конзулат наше земље у Њујорку. Гђа Мирјана Живковић, генерални конзул, и г. Горан Савић, конзул, са сарадницима су уприличили пријем Његовој Светости у просторијама српског конзулатата.

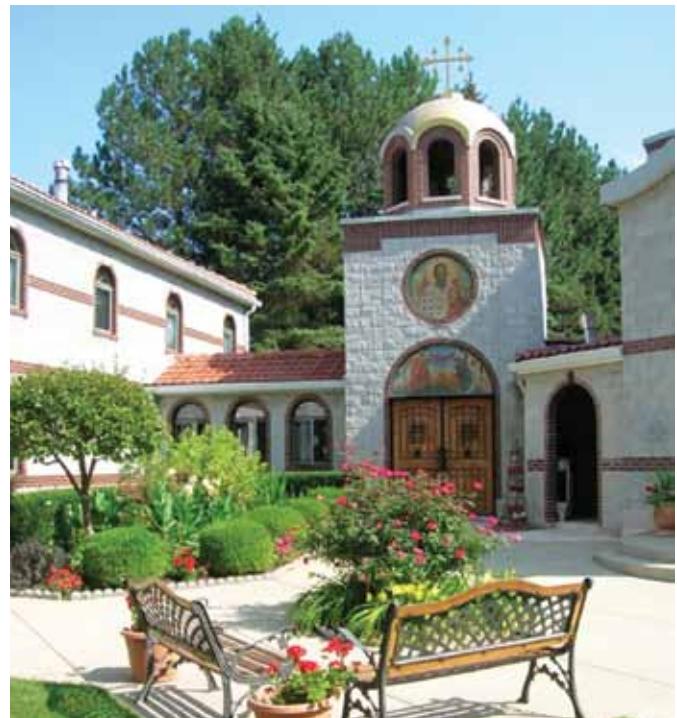
У Расини

Патријарх српски Г. Иринеј је у суботу, 7. септембра 2013, стигао у Чикаго, где га је дочекао Епископ новограчаничко-средњезападноамерички Г. Лонгин у пратњи генералног конзула Републике Србије г. Деска Никитовића. Истог дана Патријарх је посетио Цркву Светог Георгија у Расини. После вечерњег богослужења Патријарх је осветио крсно знамење испред храма. Овим радосним поводом верни народ Расине уприличио је трпезу љубави. Речи добродошлице Његовој Светости упутио је надлежни парох јереј Петар Саиловић. И Епископ Лонгин се обратио високом госту и благочестивом народу. Потом је беседио Патријарх Српски нагласивши важност јединства наше Цркве и нашег народа.

У Либертивилу

Патријарх Иринеј је у недељу, 8. септембра, служио Свету Архијерејску Литургију у ставропигијалном манастиру Светог Саве у Либертивилу, као и призив Духа Светог на почетку нове школске године на Православном богословском факултету при овом манастиру. У наставку Свете Литургије Владика Митрофан, декан овдашњег факултета, служио је призив Светог Духа поводом почетка нове школске и академске године. Свечани ручак овим поводом уприличиле су марљиве чланице Добровољног друштва жена „Света Анастасија“, које се неуморно и свесрдно брину о манастирском имању.

У Њу Карлајлу

Његова Светост је, у пратњи Његовог Преосвештенства Епископа новограчаничко-средњезападноамеричког Г. Лонгина, јереја Владимира Вранића и ђакона Александра Вујковића 10. септембра стигао у манастир Рођења Пресвете Богородице у Њу Карлајлу, у држави Индијани, уочи празника Усековања главе Светог Јована Крститеља, када је и служио бденије са локалним свештенством. Сутрадан, 11. септембра, на празник Усековања, Патријарх Српски је начаљствовао Светом Архијерејском Литургијом, којој је присуствовао и Епископ Лонгин. Сестринство овог манастира посебно је познато у овим крајевима по свом гостољубљу, што су ових дана и показале дочекавши свог Патријарха са искреном и великим радошћу.

Извор: Информативна служба СПЦ

— наставак извештаја у следећем броју —

У манастиру Раковица

Патријарх српски Иринеј служио је поводом храмовне славе Успења Пресвете Богородице, 28. августа 2013., Свету Архијерејску Литургију у манастиру Раковица. У својој беседи Његова Светост је указао на значај празника Велике Госпојине и истакао да човек може имати све у животу, али ако нема Бога – нема ништа.

У манастиру Ваведење

Патријарх Иринеј, уз саслужење више свештеника и ђакона и појање хора „Мелоди“, служио је у недељу, 1. септембра 2013., Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ваведење у Београду.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1116

2
**Говор Патријарха српског
Иринеја у УН**
 Култура мира
 и наша одговорност

6
Активности Патријарха

9
Садржај

10
**Стручни семинар професора
богословија СПЦ**

11
**Свети Дух
у Новоме Завету и Цркви**

12
**Разговор са професором
Карлом В. Нибуром**
 Сусрет источне
 и западне традиције
Марко Јовановић

14
**Будући Свети
и велики сабор
Православне Цркве (1. део)**
Прошојереј Радомир В. Поповић

18
Стопама наших предака
Извор: Светосавско звонце

20
Свети град Јерусалим
Драган Вукић

22
Велики донатор потребитима
Мирослава Полић

24
Народ без будућности?
гр Александар Раковић

27
**Патријарх и владике
гледају драму**
Антоније Ђурић

30
**Високо образовање СПЦ
у 20. веку (осми део)**
гр Александар Раковић

32
**Рад Призренске
и Београдске богословије**
Живорад Јанковић

34
Највећа од свих идеја
Протојакон Зоран Андрић

37
Свет књиге

40
Наука, уметност, култура...

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

47
Огласи

На насловној страни:
**Патријарх српски Иринеј
говори у Скупштини УН**

Фото: Кабинет ј. Вука Јеремића, председника
Генералне скупштине Уједињених нација

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
 Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
 Срећко Петровић

Секретар редакције
 Снежана Крутиковић

Фотограф
 Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
 Торње Остојић

Чланови редакције
 Презвитељ др Оливер Суботић,
 Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двоброј.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

**Уплате не слати поштанском упутнициом!
Не слати девизне чекове до даљијег!**

Годишња претплата за иностранство:
 Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
 авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
 Текући рачун динарски број:
 145-4721-71 Марфин банка
 Далматинска 22 Београд
 Текући рачун девизни број:
 Intermediary Deutsche Bank GmbH,
 Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
 Account with inst: 935-9522-10
 Marfin bank AD, Beograd (BIC LJKRSBG)
 Beneficiary: RS55145007080000135615
 Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavje@spcrs.rs – редакција
 pravoslavje@spcrs.rs – претплата
 marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови приложени објављени у „Православљу“ представљају
ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
оих новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља поједу ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.
 Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
 тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
 Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије за
 сарадњу са црквама и верским заједницама Владе
 Републике Србије

У Сремским Карловцима

Стручни семинар професора богословија СПЦ

Одлуком Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве са благословом Патријарха српског Г. Иринеја, а под покровитељством и организацијом Епископа зворничко-тузланског Г. Хризостома члана Светог Архијерејског Синода за вођење просветних послова, 24. августа 2013. одржан је једнодневни стручни семинар за све професоре богословија Српске Православне Цркве у Богословији Светог Арсенија у Сремски Карловцима. На семинару су присуствовали ректори и наставни особље свих осам богословија СПЦ (Београд, Сремски Карловци, Призрен, манастир Крка, Цетиње, Фоча, Ниш, Крагујевац), тако да је ово сабрање бројало готово стотину учесника.

Патријарх Иринеј је, у свом обраћању учесницима Семинара, подвикао значај просвете као једног од најважнијих сегмената живота Цркве.

Стручни део Семинара је почeo уводном речју Преосвећеног Г. Хризостома, који је нагласио значај, потребу и обавезу оваквих стручних сабрања, и позвао на активно учествовање у дијалогу по свим педагошким, васпитним и богословским питањима, а то су теме од животне важности за рад богословија и црквене просвете. Радни део Семинара је подразумевао три сесије, са четири стручна предавања, између којих су вођене плодне дискусије. Првом сесијом је председавао Епископ далматински Г. Фотије, а предавачи су билиprotoјереј-ставрофор др Владимир Вукашиновић на тему *Лишуреја и школство*, и protoјереј-ставрофор др Драгомир

Сандо на тему *Насставни план и програм за богословије у служби савремене интернатске наставе*.

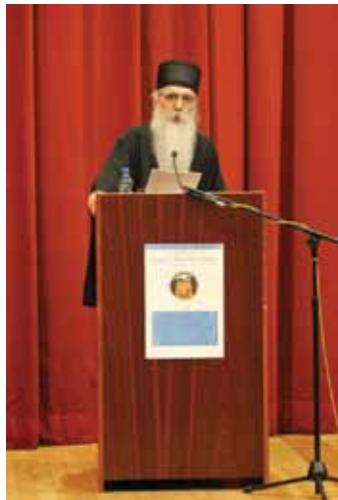
Потом су одржане две послеподневне сесије, током којих су професори имали прилику да чују предавања Епископа јегарског Г. Порфирија на тему *Религија и црква*

– импликације ћо црквену просвету, и др Александра Јовановића на тему *Насстава српској језику у богословијама у корелацији са верском наставом*. Свим учесницима је подељен реферат проф. др Ксеније Кончаревић на врло тему *Савремене тенденције у реформи образовања у Србији и српским земљама и импликације за нашу црквену просвету*.

Трећа сесија, којом је председавао Владика зворничко-тузлански Г. Хризостом, је обиловала плодним дискусијама о актуелним приликама у животу и раду свих богословија. Том приликом су се сви ректори обратили сабрању, истакавши најважније моменте у раду школа. Уједно су изразили захвалност домаћину, Епископу сремском Г. Василију, на топлом гостопримству, као и Светом Архијерејском Синоду и Његовој Светости. У недељу 25. августа, служена је заједничка Света Архијерејска Литургија, којом је началствовао Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом, уз саслужење Преосвећене Господе архијереја: сремског Василија, далматинског Фотија, рашко-призренског Теодосија, као и господе ректора и већег броја свештенства.

Доставља: ђакон Борислав Петрић, референт Светој Архијерејској Синоди за црквену просвету

На ПБФ: Шести међународни симпозион западних и православних новозаветника

Свети Дух у Новоме Завету и Цркви

Упонедељак, 26. августа 2013. године, у Великом амфитеатру Православног богословског факултета, отворен је Шести међународни симпозион западних и православних новозаветника под насловом „Свети Дух у Новоме Завету и Цркви“.

Петодневни рад симпозиона, током којег су Српска Православна Црква и Православни богословски факултет угостили готово педесетrenomiranih библиста из читавог света, отворио је Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј (Буловић), најпре уводном поздравном речју а затим предавањем на тему „Дух Свети и Црква из православне перспективе“.

После следственог поздрава угледног новозаветника из Јене др Карла Вилхелма Нибура, упућене сабрању у име Одбора за односе са Источном Европом (EELC) данас водећег светског Друштва за научно истраживање Светог Писма Новог Завета (SNTS), уследила су два излагања на тему „Дух Свети и Црква у Лукином Јеванђељу и Делима Апостолским“, које је аудиторијум имао прилике да чује од двојице еминентних научника: др Данијела Маржареа (Лозана, западна перспектива) и др Христа Караколиса (Атина, православна перспектива).

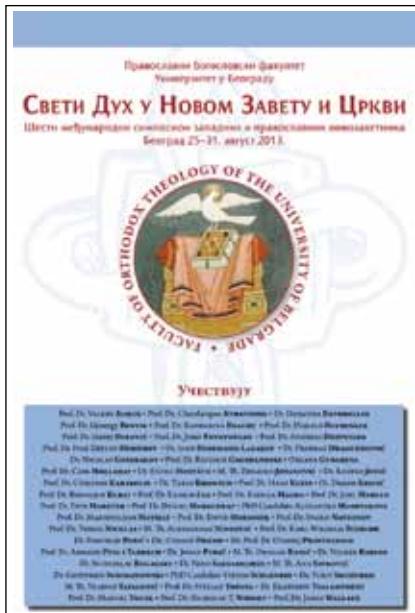
Отварању симпозиона и његовом раду првога дана, окончаном отвореним предавањем новозаветника светског гласа у свечаној сали Ректората Београдског универзитета, Његове преузвишености др Николаса Тома Рајта, присуство-

вали су Његово Преосвештенство Епископ нишки др Јован (Пурић), Његово Преосвештенство Епископ крушевачки др Давид (Перовић), Његово Преосвештенство викарни Епископ јегарски др Порфирије (Перић), Његово Преосвештенство викарни Епископ ремезијански Андреј (Ћилерцић) и Његова преузвишеност надбискуп београдски Станислав Хочевар, уз бројно учешће уважених професора, асистената и студената Православног богословског факултета.

Као плод удруженih напора SNTS/EELC друштва, Српске Православне Цркве и нарочито Богословског факултета, симпозион је шести у низу конференција посвећених развијању научне сарадње између академских традиција православног, римокатоличког и протестантског миљеа, особито намењених увек потребном дефинисању и још потребитијем показивању улоге библијских наука на тлу модерног европског друштва. Тиме што као домаћин наставља научне тенденције започете на пет претходних симпозиона истог пројекта, одржаних у Румунији (Њамц 1998, Самбата де Сус 2007), Бугарској (Рила 2001), Русији (Петроград 2005) и Белорусији (Минск 2010), Богословски факултет у Београду стиче истакнутије место на мапи научних теолошких струјања светских размера, што на јединствен начин доприноси угледу Српске Православне Цркве и њеног верног народа, потпуно једнаких, васељенских димензија.

Извор: <http://www.bfspc.bg.ac.rs>

Разговор са професором Карлом В. Нибуром
– о Шестом симпозиону источних
и западних библиста у Београду –

Разговарамо с професором Карлом Вилхелмом Нибуром, председником Одбора за везу са Источном Европом Друштва за изучавање Новог Завета о његовом виђењу пропеклој симпосиону источних и западних библиста, након напорног рада, бројних сесија, излагања, дискусија, размене различитих гледишта источних и западних библиста, као и стручњака из области патристичке и систематске богословља.

Професоре Нибур, реците нам какви су Ваши утисци о подухвату на којем сте радили заједно са Православним богословским факултетом у Београду?

– Када је реч о овом симпозиону веома сам задовољан тиме како је протекао, јер је успео да окупи не само библијске истраживаче из више земаља и различитих конфесионалних позадина, већ и патристичке и систематске теологе. То је и био део замисли овог на-

Сусрет источне и западне традиције

Разговарао Марко Јовановић

Овај скуп је био добра прилика да се превaziђе изолација коју можда неки из ове земље осећају. То је био наш заједнички интерес, да превaziђемо ову изолацију и да се ујединимо око будућности ваше земље и напретка ваше библистике.

др Карл Вилхелм Нибур ;
фото: <http://www.uni-jena.de/>

учног скупа који се бавио темом „Свети Дух и Црква према Новом Завету“. Ако задате такву тему групи истраживача из православних и западних традиција, онда не можете искључити историју рецепције. Она је, разуме се, веома важна за православну теологију, која тежи да разуме Свете оце и

њихово тумачење Светог Писма, али је, све више и више, важна и за западну традицију која оно што су Свети оци радили у својим егзегетским делима укључује у сопствено разумевање библијског текста. Нарочито смо задовољни овим симпозионом јер смо имали две трећине радова из егзегетске области и једну трећину радова из других области теологије.

Стручњаци из области историје рецепције, систематског и патристичког богословља су били веома активни у раду симпозиона, дотриносећи не само представљањем својих радова, већ и разменом својих виђења са библијским истраживачима.

– То је тачно, потпуно сте у праву. О томе сам разговарао са једним патрологом за време нашег дивног путовања бродом. За њу је ово био први пут да, као патролог, учествује у раду једног библијског симпозиона. Помислила је да се можда налази на

погрешном mestu. Kасније је, међутим, са задовољством говорила о томе што је по цео дан могла да разговара са колегама из библијских области. Све то је искусила као значајан и радостан догађај за некога ко се бави Оцима. То нам је и била замисао када смо започели са организовањем низа симпозиона. Нисмо желели само да прикупимо научне радове које касније можете прочитати у некој публикацији, већ смо хтели да имамо сусрете. Као део програма, сусрете међу истраживачима, сусрете са онима који живе у местима у којима организујемо скупове, са студентима и колегама са ПБФ у Београду, колегама који су похађали овај скуп и представљали своје радове. Ови сусрети чине важан део наше замисли при организовању оваквих симпозиона.

Поред тога овај скуп је имао екуменску и духовну позадину, како због теме која је била у средишту пажње, са једне стране, тако и због тога што су, са друге стране, учесници из различитих традиција имали прилику да се сусретну са православним богослужењем и разноврсношћу православне традиције. Како Ви видите екуменске учинке протеклих разговора између источних и западних истраживача?

– То питање је заиста важно. О томе смо говорили током закључног заседања нашег симпозиона. Пре свега, треба узети у обзир да ми, који смо се овде окупили, нисмо званични представници својих Цркава. Нисмо нека врста „васељенског сабора“, нити смо изасланици својих Цркава који треба да расправљају о екуменским питањима. Са друге стране, ми смо активни чланови својих Цркава, из различитих традиција. Чак и када радимо као библијски истраживачи, користећи научне технике и методе, ми смо и даље активни хришћани у својој Цркви. Ова комбинација научног

приступа и нашег личног идентитета као члanova Цркве је веома важна, и она је у средишту нашег читавог подухвата.

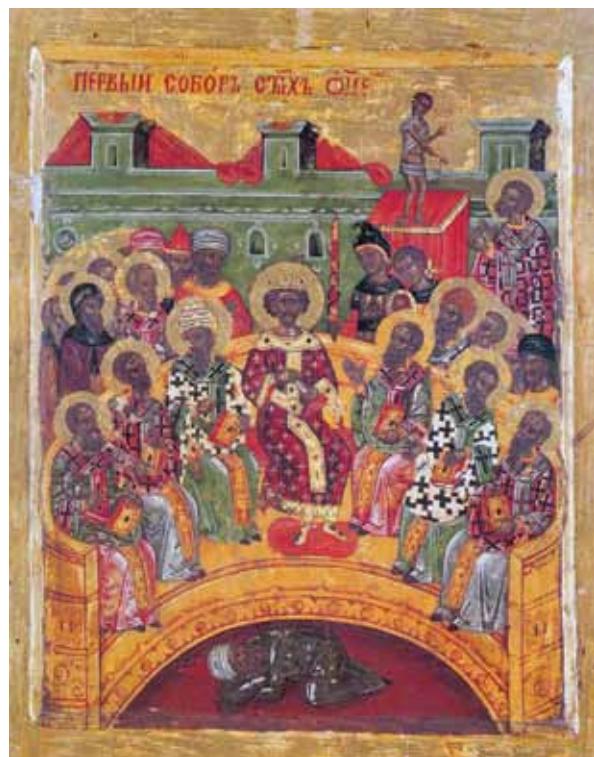
Вама је вероватно познато да смо са организовањем оваквих скупова започели још 1998. Овогодишњи је био шести у низу симпозиона који се организују сваке треће године. Од самог почетка наша основна замисао је била да позовемо библистe из различитих земаља Источне Европе и различитих конфесионалних корена. Увек смо били веома доследни у нашој политици да зовемо припаднике свих конфесија: ако је неко квалификован, треба га позвати, а у том случају нема места ни за каква ограничења. Услов је, свакако, да неко поседује научне квалификације, а не само да је одређене конфесионалне позадине. Тако смо хтели да окупимо истраживаче да уче једни од других, да боље разумеју једни друге и себе саме кроз заједничко читање, истраживање и тумачење Писма. Мислим да смо у великој мери успели у тој намери, иначе не бисмо одржали шест симпозиона до сада.

Овим симпозионом се не завршавају Ваше активности. Одбор за везу са источном Европом Друштва за изучавање Новог Завета (EELC SNTS) настоји да организује још симпозиона. На последњој сесији сте рекли да имате намеру да покренете не само велике симпозионе, већ и оне мање на локалним универзитетима. То би, свакако, могло да доведе до зближавања телошког факултета из окружења. Какав је, dakле, план EELC-а у будућности?

– Наравно, ми желимо да наставимо са радом великих симпозиона, који се организују сваке треће године. Још увек се нисмо одлучило за место или тему одржавања наредног. Међутим, ја сам поприлично оптимиста када је реч о одржавању седмог симпозиона. Прибојавао сам се да

ћемо се зауставити на овом броју, јер је рана Црква имала само седам васељенских сабора. Свакако смо расположени да организујемо и осми, а можда и девети скуп. Поред тога, тачно је да смо направили план да покренемо рад мањих, регионалних сусрета библисти Источне Европе, које би требало да организују библисти из једне земље, тако што би позивали истраживаче из суседних земаља на дводневни скуп. Свакако је лакше организовати такав сусрет од оног који траје седам дана. За мене, као председника овог одбора, био би велики помак ако би сами библисти из региона били у могућности да сазивају такве скупове, да их организују и можда позову и неколико гостију из других земаља. Све би се збивало на регионалним нивоу, чиме би се постепено осамостаљивали. Није добро да нека организација са Запада стално организује скупове у Источној Европи. То је, наравно, од помоћи, али то, коначно, није намера овог подухвата. Дозволите ми да, на послетку, изразим своју коначну реч захвалности домаћину овог скупа. Ваше срдечно гостопримство је на нас оставило велики утисак. Такође, и то што смо тако топло примљени не само од Православног богословског факултета, чији су чланови уложили много труда око организовања овог скупа, већ и од Ваших архијереја, нарочито од Владике Иринеја који је дао своју пуну подршку његовом одржавању од самог почетка. Тако, сви ми одлазимо кући са предивним искуствима вашег гостопримства и ваше земље. Чини ми се да сам о овоме већ говорио вечерас са Владиком Иринејом. Овај скуп је био добра прилика да се превазиђе изолација коју можда неки из ове земље осећају. То је био наш заједнички интерес, да превазиђемо ову изолацију и да се ујединимо око будућности ваше земље и напретка ваше библистике. Захваљујем свима који су нас овде овако дивно примили.

Прије васељенски сабор, икона ; фото: www.eparhija-dalmatinska.hr

Будући Свети и велики сабор Православне Цркве

(1. део)

Прошојереј Радомир В. Поповић

Сабори Цркве имају незаменљиву улогу и значај – не само као догађаји из далеке прошлости, већ и дијахронично, кроз сву вечност,

Црква православна је по свом бићу саборни организам и постоји на саборни начин. То је темељна истина о „једној, светој, католичанској и апостолској Цркви“ (Осми члан Никео-цариградског Симбола вере). Обично се сматра да сабори Цркве почињу од тренутка стицања слободе хришћанске вере у Римском царству 313. године са Миланским едиктом Св. цара Константина Великог. Међутим, ако се само пажљивије размотри лако се може видети да Црква функционише на саборни начин и у доба прогона у прва три века. Одржавају се сабори помесни на којима се врши из-

бор епископа, разматрају расколи, јереси, води се брига о црквеном поретку и организацији. Све је то саборни начин постојања Цркве.

Са стицањем слободе почетком 4. века створене су објективно повољније могућности да се одржавају црквени сабори васељенског карактера, сабори на којима посредно или пак непосредно узима учешће цела Црква, односно представници свих помесних Цркава у Римском царству, чак и ван граница царства. То су добро познати васељенски сабори који су одржани између 4. и 8. века. После тог доба Црква такође одржава своје саборе повремено, различитим поводима

и у различитим областима, сходно томе када се и где указала потреба. У средњем веку као и у нововековној историји знамо за црквене саборе – додуше они још немају квалификацију „васељенски“, али су веома значајни за црквени живот на васељенском нивоу јер су одлучивали о доктатским, канонским, дисциплинским и другим питањима и њихове одлуке су заживеле као општеприхваћено црквено предање и данас присутно у Цркви.

У том смислу претходни 20. век, посебно његова друга половина, био је доба када се унутар Православне Цркве осетила стварна и најсушна потреба да пуноћа Цркве

одржи један свеправославни сабор. Ово је потребно утолико прејер постоје извесна крупна и незаобилазна питања која чекају одговор и сагласност црквене пуноће. Посебно последњих неколико деценија јавно се расправља и пише о припреми **Светог и велиоког сабора Православне Цркве**. Не само у црквеним академским круговима, стручним комисијама, припремним конференцијама образованих богослова, потребно је у најширем смислу речи упознати Цркву народа Божијег о свим најважнијим покренутим питањима којима ће се евентуално бавити будући Свети и велики сабор.

Разлози за припрему сабора

Као и свака велика и озбиљна тема тако и сабор о којем је реч изазива већ дуже време супротстављене дискусије и ставове који чак иду до неразумне крајности. У медијима свих врста могу се чак наћи и недобронамерна обавештења и потпуно неутемељене конструкције које апсолутно негирају било какву валидност покренутих црквених питања на међуправославном плану. Тако се, између осталог рецимо, тврди да ће будући сабор опонашати самог „антихриста“, да ће својим одлукама потпуно напустити православну веру, докму, учење и поредак (каноне), и да ревносним хришћанима не преостаје ништа друго него да лично спасење потраже ван званичне Цркве, која по њима свесно срља у духовну пропаст и амбис из којег, по њима, нема повратка. При томе, често има позивања на списе Светих Отаца, наравно, неутемељено и ван самог контекста.

Стога је више него потребно, а да би се избегао такав негативан и неутемељен приступ предстојећем сабору, широј пуноћи Цркве предочавати предањски значај и важност црквених сабора без којих она уствари не може и не постоји. Сагласно православном поимању Цркве, сабор православних епи-

скопа је највиши облик или вид међуправославног општења (заједничарења) и највиши степен васељенског црквеног јединства. Апостол и евангелист Лука када пише о недоумицама Цркве апостолског доба – били су спорови о обавезности или пак необавезности обреда обрезивања, каже да се састао Апостолски сабор у Јерусалиму који је саборно о томе донео општеприхваћену одлуку у којој се каже: „*Јер је односно би Светоме Духу и нама...*“ (Дап. 15, 28). Дакле, одлука сабора Апостола је богочовечанско дело о којем је усаглашен став који одражава не само људску вољу и одлуку, већ и Божије присуство (*је односно би Духу Светоме*) и благовољење које је проговорило и кроз људе. Црквена пракса оваквог начина одлучивања и решавања недоумица у Цркви је настављена и непрекидно траје. Древна Црква је практикова-ла да се два пута у години одржавају црквени сабори (37. апостолско правило). Држећи се ове апостолске праксе Црква је на саборни начин решавала и одлучивала о свим спорним питањима.

Сабори Цркве, посебно васељенски сабори, имају незаменљиву улогу и значај не само као догађаји из далеке прошлости, већ и дижахронично, кроз сву вечношт јер су они богочовечанско дело и израз пуноће црквеног живота. С друге стране, ниједан васељенски сабор није унапред сазван и себе сматрао за „васељенски“. Назив или епитет „васељенски“ један сабор је добијао тек касније када је процењена сва важност и значај његових одлука, а то је потврђивао неки од потоњих сабора Светих Отаца. То је дакле чињено касније, али опет од стране целе црквене пуноће као израз општеприхваћене и ничим наметнуте сагласности у вери, нади и љубави.

По многима време црквених сабора је прошло, последњи сабор је био у 8. веку (787. године) и то је крај. Зaborавља се, међутим, саборни начин постојања Цркве и без, да кажемо, званичних сабора. Уосталом, није згорег поменути поједине саборе које ће можда не-

ки будући свеправославни сабор прогласити за васељенске саборе: Сабор 879–880. год у Храму Свете Премудрости и Константинопољу, Сабор 1341. који се бавио преподобним исихастима, Сабори 1590. и 1593. у вези положаја Руске Цркве, Сабор у Јашију у Румунији 1642. године, Московски сабор 1666–1667, Јерусалимски сабор 1672, Цариградски 1691. и тако даље. Расцепканост Цркве у доба турске власти и других освајача вековима су физички и на различите друге начине онемогућавали одржавање црквених сабора. Црква је вековима била препуштена једноставном преживљавању и глом опстанку без основних услова за нормалан живот.

Протекли 20. век донео је велике промене у објективном положају хришћанске Цркве у целом свету. Створене су нове или обновљене древне самосталне (аутокефалне) Цркве, појавили су се нови, објективни проблеми за које древна Црква није знала, а које треба решити у духу црквеног предања. Треба уредити међуправославне и међуправославне односе сходно новим приликама и околностима. Сва ова питања порађају и низ других, нових пред којима стоји савремени хришћански нараштај и Црква у целини.

Једно од нових питања јесте питање православног расејања (дијаспора) унутар Православне Цркве, затим питање поста, хришћанског брака и канонских сметњи везаних за њега. Ту је свакако питање развоја савременог православног богословља, не само академског, хришћанског образовања, међуправославни и међухришћански односи и везе, односи са другим веровањима и религијама, улога верника–лаика у црквеном животу као и низ других питања. Ова и њима слична питања дошли су на ред као незаобилазна већ почетком 20. века, односно после Првог светског рата. Знамо за Међуправославни конгрес у Цариграду 1923. године који се бавио, у посебним околностима, неким од наведених пита-

ња, затим Припремна свеправославна комисија која је заседала у манастиру Ватопед на Светој Гори 1930. године. Ови покушаји су резултирали појавом такозваних ста-роказалендараца, јер није постигнута жељена сагласност по питању црквеног календара, а покрет „обновљења“ или „живе цркве“ појавио се у Руској Цркви.

После скоро две деценије, након окончања Другог светског рата, стекли су се какви–такви услови за међуправославне сусрете и дијалог. Треба само поменути сусрет представника Православних Цркава 1948. године у Москви и 1958. на којима се разматрало питање календара и потреба одржавања сабора. Практично припрема свеправославног сабора је почела у септембру 1961. године када је на грчком острву Родос одржана прва скupштина. Тада је Архиепископ Никодим (Ротов) – Руска Православна Црква, потоњи митрополит у Лењинграду (Петроград) (+1978) истакао управо православно свејединство по тајанственом јединству Свете Троице. Том приликом су евидентиране теме којима би се бавио будући сабор. Било их је више од једне стотине, али се могу укратко свести на следеће:

1. Вера и учење (догма),
2. Божанска служба,
3. Црквени састав и управа,
4. Међусобни односи Православних Цркава,
5. Међусобни односи Православне Цркве и осталих хришћана,
6. Православље и свет,
7. Заједничка богословска питања и
8. Друштвена питања.

Наравно, овом списку су приodata и друга веома важна и актуелна питања – питање календара, одређивање услова настанка нових црквених аутокефалија и аутономија, организовање православног расејања, питање еутаназије (хришћанска смрт), спаљивање (кремирање) упокојених хришћана, планирање породице, омладине и тако даље.

Током 1963. и 1964. године на Родосу су одржане још две скуп-

шине које су биле посвећене неким суштинским питањима.

Ограничено листе на десет тема

Током одржавања Четврте свеправославне скупштине у Женеви 8–15. јула 1968. године донета је одлука да се образује Међуправославна припремна комисија која се већ, како је то устаљено, одржавала и средишту Цариградске Патријаршије у месту Шамбези код Женеве у Швајцарској. Због тога је у Шамбезију успостављен секретаријат на челу којег је био епископ Цариградске Патријаршије. Додуше, Руска Православна Црква је предложила да секретар ове комисије увек буде неко из друге помесне Цркве. Језици споразумевања на овим конференцијама били су грчки, руски и француски.

Такође су све теме за будући сабор распоређене тако да свака помесна Црква обради одређену тему и преко секретаријата у Шамбезију достави своје закључке свакој помесној Цркви. Према предлогу, будући сабор би сазвала Цариградска Патријаршија уз сагласност поглавара осталих Православних Цркава пошто би претходно биле проучене све предложене теме.

У Шамбезију је 16–28. јуна 1971. године одржана Прва међуправославна припремна комисија. Она је испитивала ставове Цркава по шест питања из списка тема како би оне биле потврђене на Првом предсаборском свеправославном скупу. Схватило се да је сувише велики број тема које захтевају опсежно разматрање. Зато је овај скуп свој рад ограничио на само одабране теме за које је сматрао да су најважније.

Први свеправославни предсаборски скуп одржан 21–28. новембра 1976. године у Шамбезију и одабрао је десет тема које су стављене на дневни ред:

1. Православно расејање,
2. Аутокефалија и начин њеног проглашења,
3. Аутономија и начин њеног проглашења,

4. Диptyх,
5. Питање календара,
6. Брачне сметње,
7. Питање црквеног поста,
8. Став Православних Цркава према другим хришћанима,
9. Православље и икуменски покрет и

10. Став Православних Цркава према миру, слободи, братству и љубави међу народима и уклањање расног подвајања.

Треба рећи да су шест од десет предложених тема биле разматране у периоду од 1971. до 1986. године. Оне су проучаване са тачке гледишта пастирског богословља, канонског права, савремених прилика, међусобних односа Православних Цркава са савременим светом.

Питање календара

Први пут ово питање је проучавано 1971. године, и то са два аспекта: теоријског и практичног. Комисија је стала на становиште да тренутно нема канонских предиспозиција по питању календара, изузев питања Пасхе (Васкрса). Древна Црква је прихватила важећи календар Римског царства. Разлике у богослужбеној пракси и црквеној употреби су нешто што је у начелу Православна Црква прихватила. Неслаганја по питању календара су питања друге врсте, и Црква је од почетка настојала да буду превазиђене разлике када је у питању било одређивање датума празновања Васкрса. Први васељенски сабор (Никеја 325. године) је датум Васкрса установио према тада важећим астрономским чињеницама.¹ Усаглашено је да сви хришћани славе Васкрс истог датума: прве недеље после пуног Месеца (уштап) након прољећне равнодневнице, у складу са астрономским прорачунима.

Комисија је такође констатовала да је нови календар тачнији од ста-рог, макар што се тиче математичких и астрономских израчунања.

¹ Више појединости о датуму празновања Васкрса и календарском питању у древној Цркви, видети: Р. Поповић, *Календарско питање*, Београд 2013, са одговарајућом ста-ријом и новијом литературом.

Треба се више старати о тачности датума Ваксра, као и непокретних празника током календарске црквене године. Комисија је имала у виду прилике у појединим помесним Црквама, пре свега пастирске разлоге (Руска Православна Црква, Српска Православна Црква, Јерусалимска Патријаршија) тако да је коначно решење овог питања остављено свакој помесној Цркви да га уреди према својим могућностима. Такође је постигнута сагласност, када је реч о календару, да када се верници нађу на територији одређене помесне Цркве да су дужни да поштују календар који је у богослужбеној и литургијској употреби. Посебно је ово питање интензивно расправљано 1976. године на Првом свеправославном скупу. Упркос неким притисцима Цркве: Српска, Руска и Јерусалимска су предложиле да се ово питање добро проучи и да се одржи што пре једна стручна конференција коју би сачињавали архијереји, канонисти, астрономи, математичари, и која би секретаријату предочила резултате свог рада. Последњи пут је ово питање разматрано на Другом свеправославном скупу 1982. године. Закључено је да је тренутно просто немогуће из пастирских разлога да све Цркве пређу на нови календар. Прихваћено је мирољубиво јеванђелско начело „субота је ради человека, а не човек ради суботе“ (Мк. 2, 27), како би се избегли могући расколи.

Канонске брачне сметње

Ово питање је проучавала Међуправославна припремна комисија 1971. године. Узеле су учешћа скоро све помесне Цркве. Степен крвног сродства као апсолутна забрана је пети степен (рачунајући крвно сродство и природно, други степен сродства по усвојењу и духовног сродства). Што се тиче свештених лица изнет је канонски став да је брак забрањен свештеним лицима (3. канон Петошестог сабора). Комисија је, имајући у виду прилике у неким помесним Црквама, сматрала за корисно да се

продискутује евентуална могућност брака после рукоположења за ђакона, али је то веома опрезно и пажљivo сагледано у духу канона и праксе старе Цркве.

Комисија је само поновила став да је монашки завет апсолутна сметња за брак (44. канон Петошестог сабора). Наравно, монашко лице које слободно напусти монашку заједницу и буде лишено монаштва, може склопити брак као световњак, односно лаик.

Постојећи брак је апсолутна сметња за склапање следећег брака све док претходни брак не буде поништен. Православна Црква изричito одбацује четврти брак. Православна Црква када је реч о Светој тајни брака треба да има у виду и грађанско законодавство о браку у свакој дотичној држави, или да чува светињу брака као такву.

По питању мешовитог брака, или брака са хришћанима који нису православни, Комисија је донела следеће одредбе:

1. Руска Црква сматра да не-православни брачни друг треба да призна благодатни значај ове Свете тајне у Православној Цркви, и брак је валидан.

2. Грчка Православна Црква сматра да треба, колико је могуће, избегавати мешовите бракове, једино у изузетним околностима.

3. Пољска Православна Црква, опет у духу икуменизма и прилика у којима она постоји и живи, мешовити брак сматра важећим и прихватљивим.

Из приложеног се лако може видети да став по питању мешовитог брака зависи од прилика и околности у којима свака православна заједница живи: да ли је средина вишеконфесионална или је православно јединствена. Према томе, нема јединственог става и „пожељно је да свеправославни став буде такав да свака помесна Црква буде слободна да ово питање реши сходно месним приликама“.

Када је реч о браку хришћана са нехришћанима и безбожницима, комисија је изнела следеће ставове:

а) Руска Православна Црква сматра да је овакав брак забрањен

72. каноном Петошестог сабора, али исто тако има у виду прилике у прва три века Цркве када су постојали овакви мешовити бракови, а наше време по много чему управо подсећа на то доба.

б) Кипарска Црква сматра да брак хришћана са нехришћанима није дозвољен (14. канон Четвртог васељенског сабора).

ц) Грчка Православна Црква је опет мишљења да предсаборски скуп треба да има икономијски приступ овом питању.

д) Пољска Православна Црква предлаже да треба благословити будући брак са нехришћанима.

е) Чехословачка Православна Црква сматра да не треба благословити брак православних са нехришћанима (јудаисти, мухамеданци, и тако даље).

И по овом питању коначни став комисије јесте да свака помесна Црква, држећи се икономијског става, треба у свом домену да изналази начине како ће регулисати питање брака са нехришћанима.

Године 1982. Свеправославна предсаборска комисија је разматрајући питање брачних сметњи и забрана углавном усвојила све одлуке по овом питању из 1971. године:

1) Брак православних са неправославним хришћанима у духу канонских одредби али и по икономијском приступу је могућ под условом да деца из таквог брака буду крштена у, и васпитана у Православној Цркви. Свака помесна Црква, сходно приликама у којима живи, може се држати начела икономије (попустљивости) у сваком појединачном случају имајући у виду пастирске потребе и разлоге.

2) Брак хришћана са нехришћанима или са неверујућима је апсолутно забрањен према канонском православном наслеђу. Али, и у овом случају се даје могућност свакој помесној Православној Цркви да испита икономијске и разлоге евентуалних пастирских и других обзира за могућност и таквог брака.

— наставак у следећем броју —

Стоп наших

Учесници акције „Стопама наших предака“, коју је са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, реализовало Светосавско звонце, након десетодневног боравка на острву Крфу, у месту Касиопи, вратили су се у Србију.

Награђени учесници конкурса „Српске мајке“ и најбољи ученици Градске општине Палилула, боравили су на Крфу од 18. до 28. августа, и посетили историјска места на којима су били српски војници од 1916. до 1918. године, за време Првог светског рата. Обишли су историјски музеј *Српска кућа* где их је кустос музеја, господин Љубомир Сарамандић, упознао са догађајима и историјским документима из Првог светског рата, а говорио им је и о значајној улози и учешћу српског народа и војске у њему. После обиласка *Српске куће* бродићем „Свети Стефан“ ученици су пошли на острво Видо. Тамо су обишли спомен–костурницу подигнуту 1938. године, где су похрањене кости 1232 ратника чија се имена знају, као и 1532 безимена српска војника, који су првобитно били сахрањени на 27 крфских гробља. Дирљив је био сусрет са Плавом гробницом, где је у дубинама Јонског мора вечни покој нашло преко 10.000 српских јунака и муче-

ника. На обали је одржан потресан час историје, а драмски уметник Тихомир Арсић је надахнуто казивао стихове Милутина Бојића „Плава гробница“. Песма која је у школи била само „нешто што мора да се научи“ сада је доживљена у пуном и страшном значењу. Потомци нису скривали сузе туге и поноса док су одавали пошту својим јуначким прецима. Светосавско звонце је као свој дар спомен–костурници приложило прекривач од пурпурног плиша са златовезом за камени сто на коме се налази урна са земљом из свих делова Србије.

Походећи историјска места ђаци су обишли споменик Дринској дивизији у месту Агиос Матеос који је обновљен у току прошлогодишње акције. Ове је године било много мање послана; деца су очистила споменик, пограбујала травњак, уредила стазу и фарбала ограду и клупе, које је Светосавско звонце поставило прошле године. Као свој дар овогодишња генерација ђака, учесника акције „Стопама наших предака“, обновила је и уредила споменик у луци Гувија где се српска војска искрцавала од 6. јануара до 5. априла 1916. године. Они су очистили плато, златном и сребрном бојом обновили слова на споменику,

ама предака

а споменик обогатили са два јарбола на којима се сада вијоре српска и грчка застава. Унаоколо су поставили шест тројезичних знакова, путоказа, који упућују на ово спомен–обележје.

Молитвено су походили и светиње острва Крфа: Цркву Светог Спиридана где се налазе монити овог великог светитеља, затим Цркву Пресвете Богородице Спилеотисе где се чувају монити Свете Теодоре царице византијске, Цркву Успења Пресвете Богородице, где се налази чудотворна икона Пресвете Богородице Касиопијске, као и манастире Палеокастрица и Свети Теодори у месту Канони.

На Светој Литургији у Цркви Светог Спиридона сви ђаци и наставници, који су се у току трајања Великогоспојинског поста припремали за Свету тајну причешћа, су се причестили. За време боравка на Крфу заједно са децом био је и Архимандрит Василије Костић који је руководио духовним животом кампа.

Дани у кампу Митрополије крфске, где су деца била смештена, пролазили су у дружењу, молитвама, заједничким радионицама калиграфије, фолклора, грчког језика, затим предавањима из историје, веронауке. Приказивани су и

Гувија – путоказ

Поставка у Српској кући

образовни филмови, а било је доволно времена и за купање на плажама у близини кампа и дуж дивне обале острва.

Спортом су се ученици бавили у слободно време свакога дана, а организован је и такмичарски, „спортивски дан“, где су ђаци показали да су не само најбољи ученици, него и талентовани спортисти.

Током путовања и боравка на острву није било никаквих неприлика. Светосавско звонце се захваљује учесницима и њиховим професорима на дисциплинованом и достојанственом понашању, што је оставило веома добар утисак на грчке домаћине.

И ове године Светосавско звонце ће расписати нови конкурс под називом „Завичај“, па позивамо све ученике који пишу, сликају или се баве уметничким изражавањем кроз филм, видео, музику или неку другу врсту стваралаштва, да учествују на конкурсу. Вредне награде очекују најбоље ученике и њихове учитеље, вероучитеље и професоре, а најбољи од најбољих ће ићи на Крф и доживети (по речима овогодишњих учесника) – нешто што је много више од летовања!

Извор: Светосавско звонце

На поклоничким путовањима са Доброчинством

У Цркви Воскресења Христовог
(фото: ramhg.com)

Свети град Јерусалим

Драјан Вукић

Јерусалим зову *Светим градом*, градом који не личи ни на један други у свету. Он изненађује својим обликом и посебном атмосфером – свечаном и строгом, као што и доликује светом месту.

Поклоничка агенција Српске Православне Цркве „Доброчинство“ десетак пута годишње води у Јерусалим све оне који хоће да оду на извор свог духовног идентитета. Брижљиво срочени програми омогућују да се на најбољи начин обиђе и доживи тај свети град.

О Јерусалиму је много писано. У Талмуду, који чува све заповести Јевреја, каже се: „Десет мера лепоте се спустило на свет, девет узе Јерусалим, а једну сав остали свет...“ На другом месту пише: „Ко није видео Јерусалим у сјају његовом, тај лепа града није видео“. То је град који су уздизали пророци, затворен у светилишта књижевности и богослу-

жења, град који су опевале генерације песника, негдашњих и скорашњих.

Јерусалим се налази у средишту државе Израел, ношен у срцу старог колико и новог Израиља, у срцу нас хришћана. Окружен висоравнима Јudeје, на висини од 800 метара изнад нивоа мора, 1996. навршио је три хиљаде година и зашао у четврти миленијум постојања.

Јерусалим зову *Светим градом*, градом који не личи ни на један други у свету. Он изненађује својим обликом и посебном атмосфером – свечаном и строгом, као што и доликује светом месту. Походе га ходочасници из целог света, а близина светиња рађа узбуђење које им говори да нису

дошли узалуд, да се налазе на месту где човеков дух може само да се уздиже ка небеским висинама.

За Јевреје је Јерусалим свети град, он је синтеза њихове прећашње славе али и нада за будућност. Једини остатак чувеног Храма у Јерусалиму јесте Зид плача, место молитвеног окупљања Јевреја. За муслимане је трећи град по значају, после Меке и Медине. У њему је Купола на стени, импозантно здање саграђено 691. године, заправо кров за свету стену са које је, по веровању муслимана, Мухамед полетео у рај. У близини је и многоповторана цамија Ал Акса, грађена од 709. до 715. године. За хришћане је Јерусалим нај-

светије место на земљи јер је у њему разапет, на крсту умро и из гроба вакрсао Господ Исус Христос. У Јерусалиму се вазнео на небо, а ту је и Дух Свети сишао на апостоле и рођена је Црква Христова. Главна светиња хришћана је монументална Црква Христовог Вакрсења која наткриљује свету Голготу, плочу миропомазања и Гроб Господњи.

Моћне зидине из 16. века опасују Стари град који заузима простор од једног квадратног километра. На њима је осам капија: седам је отворено, а једна затворена. Стари град је јединствена синтеза старог и новог: у њему су највеће светиње три монотеистичке религије, али је он у исто време и дом многих становника, а његови сукови и уске улице су место живих трговачких делатности.

Источно од града је Маслинска гора. За Јевреје је била свeta планина стога што је њен врх стајао наспрам Храма – највеће светиње јеврејског народа. Она је свeta и за хришћане јер чува толике успомене из повеснице спасења. На њој је Исус Христос беседио ученицима, предсказао уништење Јерусалима, плакао над његовом судбином, у њеном подношју био ухваћен и на њој се вазнео на небо. Многе цркве чувају успомене на те догађаје: Доминус флевит, руски манастир Елеона, манастир Оче наш, посебно руски манастир Марије Магдалине са позлаћеним луковичастим куполама, које додају изузетну лепоту силуети Светог града. На врху Маслинске горе се налази и видиковац са кога се може оком обухватити, као на длану, цео стари град и добар део новог Јерусалима.

У новом Јерусалиму својом лепотом плени Храм књиге – музеј саграђен 1965. за чување свитака пронађених 1947–1956. у Кумрану. Ту је и Музеј

Руски манастир Марије Магдалине
(фото: wikipedia.org)

Ходочасници са Патријархом јерусалимским Теофилом
(фото: Вера Вукић и Иван Радовић)

Израела са преображеном колекцијом. Предивна је и зграда Кнесета, израелског парламента, а северно од ње је Парк ружа са преко 400 врста тог предивног цвета. Поред је Менора, „свећњак са 7 жижака“, висок 5 м који је 1956. урадио вајар Бено Елкан. Јад Вашем, на Брду сећања, представља комплекс музеја, архива, споменика, скулптура, спомен-обележја и алеја посвећених страдању шест милиона Јевреја у Другом светском рату.

Сам град је окружен зеленим појасом шума и има велике површине под парковима, а у срцу западног Јерусалима налази се пространи Парк независности.

Јерусалим има чудесну моћ укрепљења ослабљене вере, распламсава дух и срце за вечне идеале. Зато Јерусалим треба походити са побожношћу; Јерусалиму треба прићи кроз веру, са молитвом на уснама, а ми хришћани с Христом у срцу.

Газдинство „Јовањица“

Помоћ Верском добротворном старатељству
Архиепископије београдско–карловачке

Велики дона́тор потребитима

Господин Предраг Колувија који се бави производњом органске хране на свом газдинству „Јовањица“ у Старој Пазови испоручује Црквеној кухињи ВДС-а недељно око 1000 килограма поврћа.

Овог лета корисници Црквене кухиње Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско–карловачке су на трпези имали врло квалитетно, органски гајено поврће. Господин Предраг Колувија који се бави производњом органске хране на свом газдинству „Јовањица“ у Старој Пазови испоручује Црквеној кухињи недељно око 1000 килограма поврћа. То је велика и драгоценна донација јер је поврће важан састојак у исхрани а свежа салата много значи у летњим месецима поготову људима у лошим животним условима. Назив

газдинства по имениу пристаништа манастира Хиландара „Јовањица“ говори о везаности господина Колувије за ову велику светињу. О томе говори и његов надимак – Хиландарац – који је добио као чест и веран поклоник у Башти Пресвете Богородице и нашој светињи манастиру Хиландару који у њој молитвено мирише скоро девет векова.

Поврће с газдинства „Јовањица“ је врло квалитетно и укусно зато што се ради о органској производњи, без примене пестицида и вештачког ђубрива али и из једног другог врло важног разлога. Поред

сертификата о складиштењу и продаји органских производа издатог од овлашћене институције Organic Control System d. o. o., „Јовањица“ има и један други, важнији сертификат да употребимо савремену терминологију. Ово газдинство има благослов Божији и благослов Пресвете Богородице и манастира Хиландара који је приликом освештења „Јовањице“ фебруара ове године пренео отац Серафим Хиландарац и његов сабрат отац Милутин. Према речима господина Колувије и идеја за настанак овог газдинства је потекла на Хиландару а међу запосленима

Изнад: Органски производи за кухиње ВДС-а

Доле: Поврће са газдинства „Јовањица“ у ВДС-у

неки су провели по две године на Светој Гори.

Тaj благослов се осети и у манастирској, молитвеној атмосфери присутној међу запосленима на газдинству „Јовањица“ због чега је и резултат њиховог рада тако добар а поврће које се нађе на трпези слатко и укусно. Зато „Јовањица“ успешно послује иако на овом савременом газдинству профит није на првом месту што и велика донација Црквој кухињи за сиромашне потврђује.

Мирослава Полић

Пунтови Црквене кухиње ВДС-а АЕМ при храмовима на Карабурми и Бежанији

Подела топлих оброка на новим пунтовима Црквене кухиње ВДС-а АЕМ при храмовима на Карабурми и Бежанији почела је 2. септембра 2013. године. Тиме је у пракси реализована препорука Патријарха српског Г. Иринеја, који је благосиљајући Дом милосрђа, прву црквену кухињу у Београду у улици Француској бр. 31 почетком прошле године, рекао да за наш град „није довољна само једна оваква установа, и да би требало да се при већим храмовима организује неки вид помоћи најсиромашнијим.“

На новим пунтовима Црквене кухиње испоручиваће се по стотину топлих оброка. Протојереј-старофор Живадин Протић, старешина Храма Сабора српских светитеља на Карабурми је извршио све потребне припреме и организовао своје парохијане као волонтере који су одмах по испоруци хране почели поделу топлих оброка.

И старешина Храма Светог Ђорђа у Бежанији протојереј-старофор Милько Корићанин је припремио све што је потребно, тако да су његови парохијани волонтери почели одмах по приспећу топлих оброка њихову поделу потребитима.

„Арапско пролеће“ и хришћани на Блиском истоку:

Фото: National Review Online

Народ без будућности?

гр Александар Раковић

Већ четири године (2010–2013) домаћи и инострани медији нас засипају вестима о „Арапском пролећу“ кроз романтичарску представу да потлачени свргавају диктаторске режиме на Блиском истоку и у северној Африци.

Истина је, нажалост, далеко од тога и није везана само за појаве који се у арапском свету одигравају протеклих година већ је реч о деценијском процесу. Увертира у текуће гушење арапског секуларизма било је свргавање Садама Хусеина (2003) и америчко-британска окупација Ирака (2003–2011).

Када је о „Арапском пролећу“ реч, нашој јавности најпознатији су насиљни преврати у

Тунису (2011) и Египту (2011), грађански рат праћен спољном агресијом земаља Запада на Либију (2011) и грађански рат у Сирији (од 2011. до данас) који прети да се развије у нову међународну агресију на суверenu земљу.

У свему томе важну, а углавном и пресудну улогу, има Муслиманско братство, панисламистичка организација којој је у претходним деценијама због агресивног деловања, атентата и насиља било забрањено деловање у Египту, Либији и Сирији. Поред Муслиманског братства у антисекуларистичке покрете широм арапског света укључени су и други исламистички покрети.

На такозваним слободним изборима организованим у Тунису и Египту, након свргавања Бена Алија и Хоснија Мубарака, победило је управо Муслиманско братство. Насупрот томе, у Либији ова панисламистичка организација није остварила победу на изборима. У Сирији, где рат још увек траје, Муслиманско братство је укључено у побуњеничке оружане формације. У јулу 2013. египатска војска је свргла с власти председника Мухамеда Мурсија, лидера Муслиманског братства, због ауторитарне владавине и исламистичких ставова који су игнорисали тежње секуларне опозиције.

Поред секуларних режима Бена Алија (Тунис), Muамера

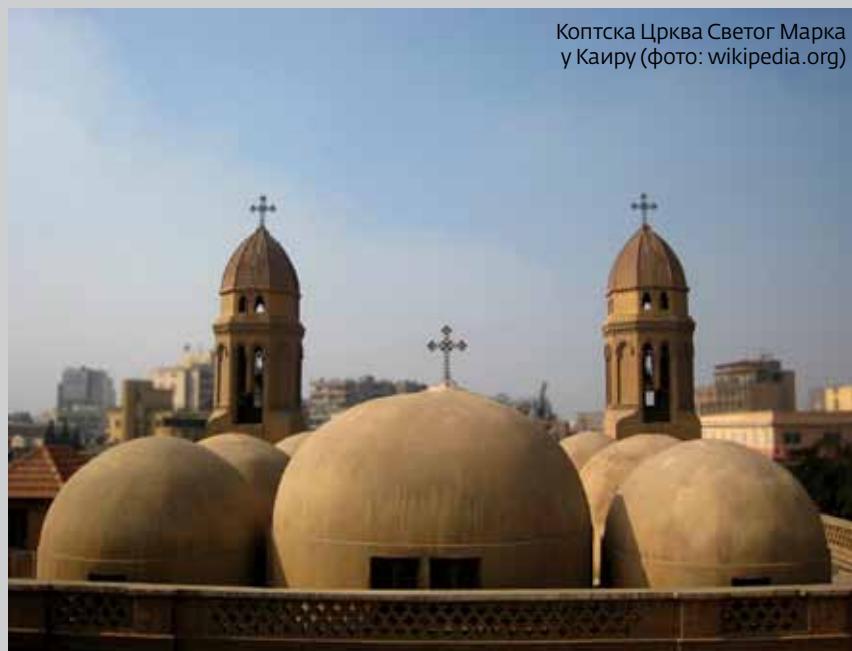
ел Гадафија (Либија), Хоснија Мубарака (Египат) и Башара ел Асада (Сирија), који су представљали бедем против верског радикализма у својим државама, жртве исламиста на Блиском истоку поново су постали хришћани, присутни две хиљаде година као аутономна религија на том простору.

Само су секуларне власти у арапском свету, углавном социјалистичке оријентације, а изникле из победе над западним колонијализмом, штитиле свачије право на верску слободу. Посве је интересантна сарадња војних и политичких сила Запада (Сједињене Америчке Државе, Велика Британија, Француска, Канада и Италија) са исламистима против секуларних режима на Блиском истоку и северној Африци. Ова сарадња се показала као веома штетна за хришћанско становништво од Каира до Багдада, па и шире.

Направимо сада кратак општи осврт како би хришћанско питање на Блиском истоку било нешто јасније.

Хришћанство је до средине седмог века доминирало Блиским истоком и северном Африком. Арапска освајања од средине седмог века, и доцнија турска освајања, мењала су верску слику овог простора. Хришћана је било све мање, а муслимана све више. Савремена средства транспорта и комуникације само су убрзала одлив хришћана с Блиског истока. Док је почетком двадесетог века на Блиском истоку живело око 20% хришћана, данас их на истом простору има само 5% и у даљем су паду.

Најбројнију хришћанску заједницу на Блиском истоку чине Копти, потомци древних Египћана. Процене о њиховом броју варирају од 6 до 12 милиона, а мање је вероватно да их има чак 16 милиона. Углавном су монофизити, а има их и православ-

Коптска Црква Светог Марка у Каиру (фото: wikipedia.org)

них и римокатолика. По бројности следе сиријски хришћани неарапског порекла, разних деноминација, чији се број у Сирији, Ираку, Ирану и Турској креће од 2 до 3 милиона. Из њих су по бројности либански маронити којих има нешто више од милион. Арапски православни хришћани углавном живе у Израелу, Палестини, Јордану и Сирији а има их до пола милиона. У истом броју су присутни и мелкити, такође етнички Арапи.

Ово је, дакле, приказ распрострањености хришћана на Блиском истоку с којом је дочекано „Арапско пролеће“ које неки називају „хришћанском зимом“ па чак и „постхришћанским Блиским истоком“.

Кренимо од Египта према Сирији, па и даље ка Ираку који није изложен „Арапском пролећу“ или је насиље над хришћанима присутно и у тој земљи.

Коптски патријарх (папа) Шенуда III подржавао је Хоснија Мубарака до момента пада египатског председника. Коптска црква је сматрала да је Мубаракова власт омогућавала сигурност хришћанима. Ипак, упоредо с подршком Хоснију Муба-

раку, део коптске елите деценијама се припремао за нежељени долазак исламиста на власт и отварање спирале насиља над хришћанима у тој земљи. Било је гласова који су говорили да Копти морају да се припреме за суживот са исламистима. Током деведесетих, Копти су широм земље били изложени нападима екстремистичке организације Гама исламија. Насиље се најчешће дешавало у јужном Египту а Мубаракова власт се жестоко обрачунавала са почниоцима.

Нажалост, најгоре ноћне море уследиле су одмах након свргавања Хоснија Мубарака 2011. током „Арапског пролећа“. Поприште масовних напада исламиста постале су Копти у Каиру и Александрији. Хришћани су убијани, цркве су паљене и каменоване а улице око њих постале су бојна поља на којима су Копти борили своје светиње. Процене су да је око 100.000 египатских хришћана 2011. напустило земљу. Свеприсутни вишемиленијумски староегипатски, коптски и хришћански идентитет, уочљив сваком ко је посетио ову дивну земљу, нашао ➤

се брутално али не и неочекивано под ударом такозваног „таласа демократских промена“ који су истовремено подржали исламисти и западне демократије.

Када је у јулу 2013. египатска војска извела држави удар, свргла с власти исламистичког председника Мухамеда Мурсија, похапсила лидере Муслиманског братства како би се осујетили напади на нове државне власти, секуларне грађане и хришћане, настали су нови проблеми за коптску заједницу која је подржала кораке египатске војске. Наиме, као одговор на војне акције против Муслиманског братства, исламисти су широм земље извели нападе на Копте. Западне дипломате су сматрале да не постоји довољно доказа да су за нападе одговорни припадници Муслиманског братства већ су за то окривљавале отргнуте исламистичке групе које делују широм Египта.

Која исламистичка група је најодговорнија за најновије страдање хришћана у Египту, много је мање важно за Копте од непроцењиве штете која им је нанета. Од свргавања Мурсија, неколико хришћана је убијено, десетине хришћанских цркава (63), школа, локала и кућа је спаљено, а исламисти су парадирали улицама Каира са заробљеним монахињама. Тако организовано насиље Египат

није видео у новијој историји. Војни врх је наредио поправку материјалне штете нанете хришћанима. Међутим, будућност Копта, потомака Египћана из доба фараона, несигурна је и нажалост не светла.

Истоветан пример постоји и у Сирији где се власт Башара ел Асада суочава са оружаном побуном у коју су укључени и исламисти из земље и света. Поред тога, све је извеснија војна интервенција Сједињених Америчких Држава и Француске против сиријских власти како би се помогла агресија коју спроводе опозиција и исламисти. Као и у Египту, мета исламистичких напада у Сирији такође су хришћани чије присуство сеже два миленијума уназад.

Сиријска власт гарантује слободу вероисповести. Хришћанске цркве у Сирији подржале су Асадову власт јер се плаше да би његово свргавање довело у питање њихову безбедност. Асад је 2011. одржао састанак са великодостојницима хришћанских цркава који су му дали подршку а неки од њих побуњенике отворено називају терористима. Хришћани у Сирији сматрају да ће их у случају свргавања Асада с власти чекати епилог истоветан оном с којим се суочавају Копти у Египту: страдање, паљење цркава и рушење локала и кућа.

Уосталом, претходне три године насиља у Сирији показале су да исламисти не презају од напада на хришћане. У терористичким акцијама исламиста који се боре против Асада, било је трагичних догађаја у Дамаску и другде у Сирији где су смртно страдали хришћански верници и свештенство. Хришћанско становништво северне Сирије почело је да се исељава из земље у страху од доласка исламиста на власт.

Уосталом, Сирија већ има пример у најблијем суседству – Ирак. Након такозваног „ослобађања“ од власти Садама Хусеина из Ирака се иселило 200.000 хришћана односно половина верника. У више наврата били су изложени исламистичким нападима са смртним исходом.

Сличних примера има и у Либији где су се исламистичке милиције по окончању грађанског рата обрушиле на све који су подржавали власт Muамера ел Гадафија, укључујући ту и коптске хришћане. Број хришћана у Либији је невелики да би се изазвала масовна реакција, али је порука свакако идентична.

У овом тренутку још је рано за одговор на питање због чега Запад подржава свргавање секуларних власти у арапским земљама а уместо њих се, од земље до земље, инсталирају или јачају исламисти. Сва релевантна мишљења улазе у поље дубоке стратегије стварања нових пријатеља или непријатеља, а с тим у вези и будућим походима ка Близком истоку.

Нажалост, жртве непринципијелне коалиције Запада и исламиста јесу и биће хришћани на Близком истоку. Али, хришћанско питање на Близком истоку далеко је од разрешења. Време је и да наша јавност, грађанска и црквена, о томе нешто више сазна јер су Блиски исток, Мала Азија и Балкан део јединственог простора на коме се сусрећу или сударају хришћанска и муслиманска цивилизација.

Србија није изгубила памћење

Патријарх српски Герман (1958–1990; †1991)

Патријарх и владике гледају драму

Антоније Ђурић

Само су директор драме Миодраг Илић и редитељка Џисана Мурусиџе, православна Грузинка, дочекали Патријарха Германа, владике и 114 свештеника и монаха који су дошли да виде драму *Солунци говоре*

Било пре – 32 године! Бадњи дан! Са излога Народног позоришта у Београду, најстаријег театра у Србији, плакати позивају грађане на премијеру драме *Солунци говоре*.

Иза назива драме наводе се имена редитеља, сценографа, костимографа, имена глумача који тумаче ликове ратника. А ратници су углавном живи и налазе се у позоришној дворани, у првим редовима. Ту су још живи јунаци са бојишта широм Србије, са Дрине, Цера, Колубаре, одбране Београда, са Крфа, Солунског фронта, Кајмакчалана, из оног силовитог јуриша за ослобођење отаџбине. Изговарају се имена Милунке Савић, Будимира Давидовића, Миладина Милетића, Мијата Гредељевића, Војина Марјановића,

Чеде Поповића, Тадије Пејовића, Милана Гвозденовића, Луја Ловрића, Огиста Албера, Лисјена Рејна, Алексе Ристића, Софије Јовановић, Љубице Чакаревић, Живојина Лазића, Ивана Ивановића, Живојина Товаровића, Миодрага Томића. Готово сви седе у публици с блиставим ордењем на грудима, а публика, синови, кћери и унуци гледају њих и њихову младост кроз драмске уметнике: Љиљану Благојевић, Бранку Зорић-Васовић, Гојка Балетића, Љубивоја Тадића, Синишу Ђопића, Бошку Пулетића, Драгана Оцокольића, Радована Миљанића, Тихомира Арсића, Вукашина Савића.

Заповест легендарног мајора Драгутина Гавриловића говори Васа Пантелић, један од најпознатијих српских глумаца:

„Тачно у три часа непријатељ се мора разбити вашим силним јуришем, разнети вашим бомбама и бајонетима. Образ Београда, наше престонице, мора да остане светао!“

Заповест краља Александра Карађорђевића говорио је драмски уметник Милан Штрљић. У публици одушевљење, чују се узвици: Живео краљ, живео Београд! Препознају се гласови сликара Милића од Мачве и адвоката Александра Спасића, Брозовог заточеника у робијашницама. Глумци млади, полетни, некима први наступ пред публиком, сви су у униформама старих српских ратника које је изабрала кости-мограф Љиљана Орлић, а музика је део оних тужних песама „Креће се лађа француска“ и ➔

„Тамо, далеко, далеко од мора, тамо је село моје, тамо је Србија“. Музiku је одабрао Звонимир Јовичић. За старо оружје побринуо се мајор и професор Милорад Прелевић.

Глумци из других позоришта, који су се угурали у дворану, притисли зидове дворане и уздишу што нису на сцени. Не зна се да ли је међу њима и онај што је одбио улогу мајора Гавриловића. Можда се бојао да ће му партија замерити ако буде клицао краљу и Београду.

Публика једва дише, дахће од узбуђења, стари ратници, сада доктори наука, професори, међу њима и академик Коста Тодоровић, из оног бесмртног батаљона хиљаду и триста српских каплара, гледају своју младост на позорници и своју витешку борбу за слободу отаџбине...

Помињу се, посебно, два страна имена: Цисана Мурусидзе, редитељ и Ерих Декер, сценограф. Две веома занимљиве личности, две узбудљиве судбине. Она је из Грузије, он из Немачке. Она је православка, он католик. Она је студирала режију у Москви, тамо упознала Србина, студента, удала се за њега, запослила се у стручни, говори стране језике и добро зна српску историју. Имају двоје деце рођене у Београду. Сценограф Ерих Декер је по занимању сликар, пацифиста, mrзи рат, али се у Србији нашао као немачки војник, окупатор. Прича овако прати његов живот: при kraју рата и капитулацији Немачке он се притајио у једној српској кући и потом изразио жељу да остане у Србији и прими српско држављанство. А његова сценографија за представу *Солунци говоре* била је веома занимљива: преко целе позорнице била је географска карта Солунског фронта са свим истакнутим положајима на којима су вођене жестоке борбе, а на завеси је била дописна карта војника с фронта који пише својој родбини и најављује скори повратак кући.

Ц. Мурусидзе и А. Ђурић (додела Ордена Светога Саве на Марковдан 2008. г.)

Двојица драматурга Народног позоришта, др Миленко Мисаиловић и Жарко Команић, помогли су да драма добије оне драгоцене облике који су мени били непознати. Наравно да им и сада дугујем захвалност. То ми је помогло у писању друге драме која се звала *Судбине рашника*. Била је то драма за женским ликовима у којој су главне улоге имале легендарна Милунка Савић, Софија Јовановић из четничког одреда Војина Поповића, познатијег као војвода Вук, и Василија Вукотић, кћер сердара Јанка Вукотића која је била у крвавој борби на Мојковцу. Ову драму режирао је професор Боривоје Ђорђевић, а премијеру је извело ужишко Народно позориште. Даровити ансамбл овог позоришта на челу са ветераном Томиславом Јањићем гостовао је у суседним општинама.

Још један узбудљив детаљ везан је за редитељку Цисану.

Пре него што је српски Патријарх изразио жељу да види представу *Солунци говоре* као извидница стигао је челник Шабачко-ваљевске епархије Владика Јован Велимировић, синовац Светог Владике Николаја. Кад је он ушао у дворану учинило нам се да више нема места – био је и духовни и национални вitez и горостас. Из

прикрајка сам гледао Владику Јовану: ронио је сузе над судбином витешког народа чије су жртве биле огромне. А када се представа завршила рекао ми је да би волео да упозна редитељку. Она, васпитана у православљу, затражила је благослов и целивала му десницу. У том кратком сусрету Владика Јован је дословно рекао: „Господо, ја најпре морам да изразим своје дивљење што сте један део српске историје претворили у блиставу позоришну представу, али ја морам да искажем и своје чуђење: зар је могуће да један странац на овај начин уђе у Голготу и воскрсење моралних вредности српског народа...“

Владики су поново грунуле сузе кад је чуо њен одговор: „Владико, ја јесам странац, али сам – православац!“

Док је публика поздрављала глумце а стари ратници по зашрштку представе љубили српску заставу, нико, осим редитељке, није знао каква је драма претходила овој драми на генералној проби и нешто раније када се овај позоришни комад нашао у рукама најпре погрешног редитеља, а после, на проби, погрешних оцењивача који су тражили да се поједине сцене, као што је уношење бадњака на сцену и клицање краљу из оставе. Човек који је седео по-

ред мене на генералној проби нешто је стално гунђао – није му одговарало уношење бадњака на сцену баш на Бадњи дан, сметала му је громовита беседа мајора Гавриловића, појава краља Александра. Човек се није представио, није рекао ко га је послao на пробу, мада смо сви знали да долази у име неког партијског комитета.

На крају ми је рекао које сцене треба ја, као аутор, да избацим. Рекао сам да ми не пада на памет да било шта избацијем, на шта је он узвратио да ће то захтевати од редитељке. Цисана га је, међутим, спремно дочекала овим речима: „Зар ја, странац, да фалсификујем историју српског народа!“ Тако је представа *Солунци говоре* изведена онако како је режирана.

Почела је да пада у заборав и она епизода како се ова драма нашла у рукама погрешног младог редитеља који је драму, можда и нехотице, претворио у лакрију. Кад сам отишао на пробу моје драме замало се нијам онесвестио – неки старци гунђају и псују, присећају се Солунског фронта, свака друга реч им је псовка. Кажем младом редитељу да то што ови старци говоре нема везе са мојом драмом, а он узвраћа да је драма препнагнута и да је неопходно да мало олабави и да се публика насмеје. Даљи разговор није имао никаквог смисла.

Тражио сам, већ сутрадан, од управника Народног позоришта Велимира Ђукића да младом редитељу одузме режију јер нећу да дозволим да се од моје драме прави лакрија. Кад сам му испричао неке детаље и сам се згрануо и рекао да он не може да му одузме режију, али да може уметнички савет позоришта на чију ме је седницу позвао. Кад сам на тој седници проговорио о оним мучним детаљима на сцени прва је устала велика српска глумица Ксенија Јовановић и рекла: „Зар и те јунаке, наше очеве и дедове, хоћемо да

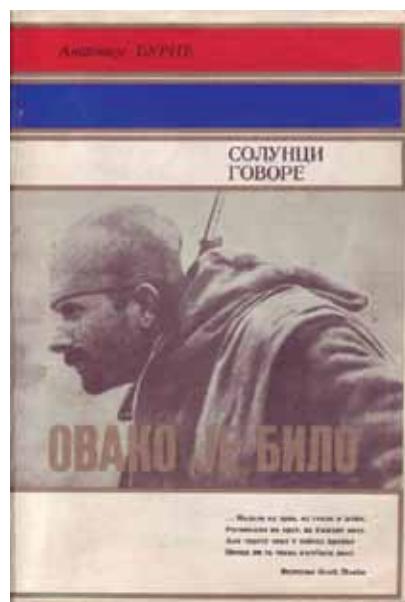
обрукамо. Зар на те светле ликове, на те витезове, да те мученике који су за отаџбину дали све а од отаџбине нису ништа узели, зар и они да буду оъагани? Том редитељу сместа треба одузети режију!“ Уметнички савет прихватио је овај предлог Ксеније Јовановић.

Тако је драма *Солунци говоре* дошла у руке православне Грудинке Цисане Мурусиџе. Јунаци са Дрине, Цера, Мачковог камена, Колубаре, Груништа, Доброг Поља, из одбране српске престонице и Кајмакчалана извојевали су још једну битку, битку против заборава и битку за истину о својој витешкој борби и моралним вредностима...

Ко није гледао драму *Солунци говоре* сматрало се да је пропустио да упозна најпотреснији део српске историје, да види живе српске јунаке у публици, да читају и ослушкују речи немачког цара Вилхелма Другог који је о српском роду рекао и ово: „Штета што тај мали народ није мој савезник!“ Ни да чују похвалу француског маршала Франшеа д'Еспереа: „То су сељаци, скоро сви, то су Срби, трезвени, несаломиви, горди на своју расу и господари својих њива. И ето како су се намах ти сељаци у одбрани своје слободе и отаџбине претворили у војнике најистрајније, најбоље од свих. То су те сјајне трупе створене од издржљивости и полета због којих сам горд што сам их ја водио заједно са војницима Француске у победоносну слободу њихове отаџбине.“

Ех, кад би данашњи Французи могли да чују ове речи свог великог маршала!

Једне вечери у оној ложи за изузетне госте примећен је владика Српске Православне Цркве који је био на служби међу Србима у Америци. Владика Фирмилијан Оцоколић дошао је да види представу у којој игра његов синовац Драган Оцоколић, један од најпопуларнијих српских глумаца.

Мислили смо да глумац неће смети, због чланства у партији, да се јавно појави пред стрицем у владичанској одори. Али, чим је завеса пала, дворана је чула његове речи: „Стрико мој мили, једва чекам да те загрлим!“ Ето, надјачало је православље!

Мала невоља је настала и кад је из кабинета Његове Светости Патријарха Српског најављено да ће на представу *Солунци говоре* доћи Патријарх и велики број владика, свештеника и монаха. Представа је са мале пресељена у –велику дворану – било је места за 114 црквених достојанственика. Ко ће испред позоришта дочекати српског Патријарха и толике владике? Из управе су нестали сви који су носили партијске књижице – бојали су се партије! Ипак, ову величанствену свиту дочекали су добро дошлици Миодраг Илић, у то време директор драме и редитељка представе Цисана Мурусиџе. Патријарх и владике су на крају представе изразиле благодарност Народном позоришту и свим учесницима у представи што су од заборава отрgli један део историје, пун бола и поноса.

Представа *Солунци говоре* играла је десет година, постигла рекорд у извођењу, а гостовањем по градовима крчила себи пут до истине о витешком српском роду.

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(осми део)

др Александар Раковић

Демократија је Ђајним чланком закључила академску расправу о богословском факултету. Две академске стране су дале своја мишљења која се пре свега нису слагала око прихватања теологије као научне дисциплине. Ипак, ни Петронијевић ни Ђаја нису доводили у питање чињеницу да теологија треба да добије своју високообразовану институцију. Они су сматрали како би било боље да она буде у статусу духовне академије, а не факултета. С овим мишљењем није се слагала Влада Краљевства СХС. Она је православној теологији наменила статус равноправног факултета и овај предлог је изнела пред Привремено народно представништво, први југословенски парламент који је почeo са радом 1. марта 1919.

Савет Универзитета у Београду је Влади Краљевства СХС предложио измену члана 4. Закона о Универзитету из 1905. Изменом овог члана било је предвиђено да богословски факултет буде равноправан део Универзитета, тј. да не буде у статусу духовне академије која не би била научна институција. У предлогу је било и „одвојено мишљење“ члана Савета Бранислава Пе-

тронијевића који је сматрао да је духовна академија исправније решење. Затим је Одбор за измену и допуну Закона о Универзитету предложио 19. јуна 1919. Привременом народном представништву, између остalog, и измену члана којим се богословски факултет сада потпуно изједначавао са осталих пет факултета Београдског универзитета. Овај предлог Министарства просвете нашао се пред посланицима 23. јуна 1919. То је био само увод у веома занимљиву скупштинску дебату која се одвијала током јула и у великој мери била инспирисана полемиком у *Демократији*.

Хрватски посланик из Народног клуба др Ладислав Полић се на заседању Југословенске скупштине 4. јула 1919. у дебати заложио за оснивање богословског факултета у Београду. Он је током расправе о универзитету рекао како се „овај закон односи само на Београдски Универзитет“ који треба да добије и свој богословски факултет „самосталан и равноправан свима осталим факултетима“. Затим је додао како се против овога „износе многи разлози који извиру било из саме теолошке школе, или опет из положаја про-

фесора теологије спрам њивих црквених старјешина“, или да је за његов посланички клуб то „питање практично већ решено“. Потом је нагласио: „Члан нашег клуба колега Шурмин је, као члан академичког сената Хрватског Свеучилишта, још у вријеме рата предлагао, да би се на загребачком свеучилишту засновао засебан православни теолошки факултет. Исти је господин колега пригодом расправе закона о медицинском факултету поново у хрватском сабору тај свој приједлог. Ми, господи, видимо у том данашњем законском приједлогу дјелимично остварење те наше идеје и ми то поздрављамо. Истина онај наш првашњи приједлог, који је био изнесен од члана Народног Клуба, имао је донекле другу сврху. Оснивање православног теолошког факултета на загребачком свеучилишту било је посвећено идеји народног јединства: два паралелна теолошка факултета на једном универзитету имала су бити симбол за народно уједињење...“

Након што је на заседању 11. јула 1919. известилац др Владимир Ђоровић прочитao да „нов члан 4. закона о универзитету, треба да гласи овако:

‘Универзитет има шест факултета: богословски, филозофски, правнички, медицински, технички и пољопривредни’, расправу је отворио словеначки посланик из Социјалдемократског клуба Драгутин Лончар који је рекао како његов посланички клуб мисли да богословски факултет треба да добије статус према „старом српском закону“. Следећи је говорио Србин др Радоје Јовановић. Он је на почетку рекао како богословски факултет не треба да буде поменут на првом месту. Рекао је како је разлог за оснивање богословског факултета у Београду намера да се „у нашој југословенској држави све вероисповести ставе под једнаке услове“. Предложио је да се у Београду сви теолошки факултети групишу „у једну заједничку Велику Технолошку Школу, у којој би биле заступљене све вероисповести и у којој би се бар заједничким радом почела неутрализовати она поповска борбеност и позната нетolerантност. На тај начин би се одржавала неутралност и народ би се спасио од утицаја клерикализма“.

Потом је реч добио хрватски свештеник фра др Роко Вуковић, који је рекао да се „при говори теолошком факултету“ могу подвести под научну и политичку категорију. Он је рекао како је истина да се теологија „у својим методама разликује од других дисциплина, које се на свеучилишту предају“, али да ни друге дисциплине не сачињавају „једну органску цјелину“. Вуковић је додао да „теологија није емпиричка знаност, јер се заснива на одкривењу. Али има и других знаности, које нису такођер емпиричке“. Стога, „kad имадемо такову хетерогеност у свим другим дисциплинама, зашто да се истргне баш теологију са универзе и њу са универзе острани“. Пошто је обра-

зложио да са научног гледишта нема разлога да се теологија избаци са универзитета, Вуковић је прешао и на политички аспект јер „нека се господи плаше, да би се учењем теологије клерикализирало свеучилиште“. Додао је да „теологија на свеучилишту никада ту контролу неће другим факултетима правити“ и да нема бојазни од клерикализације универзитета. Након њега реч је узео Србин др Александар Павићевић, један од посланика изабраних у областима припојеним Србији 1913. Он је рекао да је „члан 4. назаднији“ од оног из 1905. којим је било предвиђено да богословски факултет буде у рангу духовне академије. Рекао је како не сматра „ни у којем случају, да је богословско учење уопште наука“ и додао да је оно „једна обична митологија, која је заснована на догмама“. Он је тврдио да свештеници „у извесним крајевима наше нове отаџбине, желе и имају политички утицај“, а „потребно је старати се колико год је више могућно, да се тај утицај што више смањи“. Закључио је како се слаже са Јовановићем „да је довољан један факултет, или макар се то звала и духовна академија“ за „све вере“ и стога богословски факултет „треба одвојити“.

Следећи говорник српски посланик из БиХ др Сава Љубибрatiћ је подржао фра Вуковића рекавши „да са научног гледишта о томе питању не треба више ни једну реч“ проговорити па ће то он учинити са „гледишта историјског и практичног“. Нагласио је да Српска Православна Црква има највеће заслуге за национално просвећивање и чување српског идентитета, па би „било сад увреда томе свештенству, кад би му се казало, да се не може допустити; да се оснује богословски факултет,

Стенографске белешке
Привременог народног
представништва Краљевства
СХС, година I, број 1.

зато што би се могао развити клерикализам“. После Љубибрatiћа је говорио хрватски посланик Народног клуба дон Анте Јагић који је рекао да „богословски факултет на првоме мјесту буде онако, као што је овдје предложено, да га имамо или уопште да га нема“, а факултет „за све вјере“ би могао бити створен тек „за 10–15 година“. На kraју је рекао да ће гласати за владин предлог. Следећи се обратио Србин из Војводине др Живко Продановић који је рекао како „можемо само троје да урадимо; или да кажемо да теолози немају у будућности смисла и да исказјемо да их не требамо, или да им не дозволимо, да дођу на извор науке, да их отерамо у пустинју изван науке, или да их пустимо да заједно са осталим учесницима науку“ Продановић је потом закључио да би он „пре пристао, кад би богословски факултет био истина у централном овде на извору науке, али некако одељен и назвао се буди каквим другим именом, али не заједно са ових осталих пет факултета“.

— наставак у следећем броју —

– Пре сто година –

Рад Призренске и Београдске богословије

Живорад Јанковић

Од ове две школе, обе погодене ратом, једна се налази у српској престоници, а друга у ратом супротстављеној држави. О њиховом животу током ратних месеци скоро да нема вести, па и у каснијим сећањима то време се ретко помиње, пошто сву пажњу привлаче збивања потоњег светског (тад се говорило европског) рата.

Својим дугим трајањем и значајним деловањем везаним за широки простор поробљеног Српства, Призренска богословија представља поглавље новије историје овог народа. Српство је знало да постоји школа „али није знало да је Богословија била стожер онолико важан колико је била и Пећка Патријаршија од доба турске најезде до укинућа јој; онолико колико Цариградска егзархија за бугарство или Цариградска Патријаршија за јелинство, а нимало мање важна него што је то за наш народ била. Карловачка Патријаршија до слома аустријско-мађарске државе“. Потом, истиче се и велики значај библиотеке ове установе: „За време Турака на јуту једна једина књижница била је при овој школи и она је била стожер око кога су се окупљале духовне и интелектуалне снаге овог краја.“

Некад је то била Православна српска богословско-учитељска школа, потом Српска богословија, а затим Српска православна богословија. Штампани годишњи извештај о раду школе се појавио према званичној Српској библиографији за 1891/2, 1892/3,

1895/6. под првим називом. Под другим називом то је било 1904/5; под трећим називом за 1905/6. Следећи извештај се јавља тек за 1929/30. годину, али је школа и ту задржала своје предратно име.

Београдска богословија већ годинама негује праксу издавања годишњих извештаја о свом раду. Тако је извештај за школску 1911/1912. означен као дванаести а за 1913/1914. као тринаести, што значи да за 1912/1913. школску годину извештај није објављен. Изгледа да се није појавио ни званични државни шематизам за ту годину. Од три овде помињане школске године свака има понешто своје, 1911/1912. тече нормално и очекује се да ће таква бити и следећа, 1912/1913. је наговештена као редовна. Школска 1913/1914. тече скоро нормално, али је извештај за њу већ обимом далеко скромнији. Ранијих година у оквиру извештаја се налази и понека расправа богословске садржине, а потом и детаљно урађени наставни план предмета. Сада су ту на 20 страница само основни подаци о успеху ученика. Међу професорима школе у ово време срећу се тада и касније значајна имена стваралаца српске културе: Стево Веселиновић, Драгутин Костић, Николај Велимировић, Јосиф Цвијовић, Стеван Мокрањац, С. Христић, Чедомиљ Митровић, Веселин Чајкановић...

Очекивало се да и школска 1912/13. протекне уобичајеним ритмом. Пријем нових ученика био је 1–9. септембра – био је ве-

лики број кандидата, а примљено је само тридесет.

Те године и у Призренској богословији одређен је пријем 25 ученика у први разред. Почетак је предвиђен за 10. септембар. „Пре ових дана, због оправки и довођења у ред школских зграда, неће бити отворен пансионат ни за кога.“ Помиње се и помоћ за сиромашне (благодејање) где су различити услови за децу из Отоманске империје од оних за децу из Босне и Херцеговине. За ћаке из осталих српских области помоћ није предвиђена.

Због недоследног односа власти у Сарајеву према свршеним ученицима из Призренске богословије они већ при упису морају обезбедити „уверење свог епархијског митрополита да ће молиоца по свршетку Призренске богословије рукоположити за свештеника“. Значајно је свеђочење дугогодишњег ректора ове школе из најтежих времена, Стеве Димитријевића: „Колико се напамет сећам бројни рекорд је однела 1911–12 школска година, у којој је било Босанаца и Херцеговаца у Богословској учитељској школи у Призрену 26 а у целој Сарајевској, односно Ријељској богословији било је у тој истој години 18 ученика свега“.

Ма како чудно изгледало, у ово ратно време у Призренској богословији је рађено више него у Београдској. Тако се говори о неком раду у призренској школи: „Рад у овој Богословији који је као и у осталим школама био је прекинут услед рата одпочеће 16.

априла. Позивају се сви ученици II, III и IV разреда да се тога дана појаве на предавања“. За разлику од тога, у Београдској богословији се не мисли на неки почетак: „Рад у овој школи, изгледа неће у овој години ни почињати јер је зграда запремљена рањеницима, али као да ће у следећој години рад почети много раније него што је то до сада било у пракси“.

Да школска година не би била потпуно изгубљена чине се разни покушаји како би се ђацима помогло да савладају градиво, избегну губитак једне године и омогући несметани наставак школовања. Даље се каже да је министар просвете и црквених послова поднео Скупштини нарочити предлог за богословије и учитељске школе, по коме ће он договорно са представницима тих школа сам – изузетно од закона – решити хоће ли се и како ђацима признати ова изгубљена школска година. Томе је посвећен читав чланак у тадашњем гласнику СЦ, са драматичним насловом „Да нам не пропадне година“ потписан са „Ваш друг“. С обзиром на степен присуства војничких израза у тексту лако је одгонетнути ко би то могао да буде.

Тад се од ученика тражи већи озбиљнији и што самосталнији рад, независно од могућности и настојања школе. „Кроз коју годину бићемо усамљени. Нећемо имати школске професоре да за нас мисле и раде већ се морамо даље учити сами и друге поучавати“.

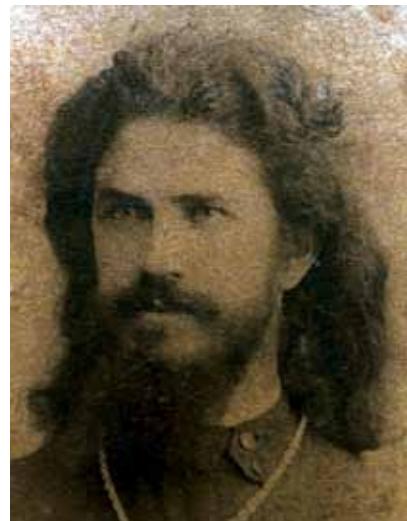
Оглашава се и министар просвете: „Како је због ратних прилика средњошколска настава претрпела велики застој, и како је остало још врло мало времена за рад, ја се налазим побуђен, да у интересу ученика и наставе, наредим да се држе предавања и у ове празничне дане: 25. марта, 21. и 23. маја, 3, 4, и 24. јуна. 23. априла приредиће све школе Ђурђевски уранак, а које то не буду у могућности учинити радиће и тога дана.“

Одлучено је, а није јасно да ли је спроведено, да настава почне 1. августа убрзаним ритмом како би се створили услови да се не изгуби година. Ни 1. јуна још није јасно како ће питање протекле школске године бити решено. „Предавања ће по највероватнијој верзији почети 1. августа и да ће се у току тога месеца одржати и течајни испити над оним ученицима који по закону имају да издрже те испите. Школске 1912/1913. године неће ученицима пропасти курс предмета из те године, прећи ће ученицима у 1913. годину, а курс за 1913/1914. годину – у годину 1914.“ Свој оптимизам Срби више вуку из маште него из реалности. Од низа предлога и планова није јасно шта је стварно учињено и како се поступило.

Највероватније је да се излаз тражио у правцу усвајања „средњег решења“. Сви уписани у 1912/13. прелазе у нови разред „без обзира на то да ли је школа радила или није и да ли су ученици долазили у школу или нису.“ Тим поводом скраћује се распуст за Божић и Ускрс. Ради се и неким празником.

За време након победе над Турцима користи се израз „после рата“ који би се данас односио на потпуно друге прилике, под ути ском каснијих догађаја: „Дужности Цркве после рата... Одобрено је годишње одсуство Драгољубу Илићу супленту, ради студија на страни као питомцу Архијереј ског Сабора. Ово одсуство употребио је тек после рата.“ – мисли се на рат 1912/13, а не 1914/18. како данас то може да изгледа.

Јавља се нова категорија ученика: ђаци–борци. Они су за неколико протеклих месеци стекли своја прва ратничка искуства која ће им ускоро добро доћи кроз следеће године ратовања. „У Богословији, спремали су се ђаци ратници и четници за годишње испите. Оставили су своје оружје у школски магацин и прихватили уџбенике... Неколико празних места у клу-

Стево Димитријевић, ректор Призренске богословије 1910–1920

пама подсећају на другове којих нема... Само се за време одмора разлеже четничка песма, а затим поново у целој Богословији завлада савршен мир...“

На ово се унеколико надовезује оно што се дешава у Београдској богословији. За Нижи течајни испит који полаже 25 ђака тема писменог рада из српског језика има наслов: „Шта сам радио и где сам био у прошлим ратовима“.

Јуна 25. у 1914. години доноси се одлука о условима уписа за претпостављену школску 1914/15. годину: „Наредба ученицима; Школска година почиње 1. септембра...“ Било је то само десет дана после сарајевског атентата и није се могло знати какво бурно време наилази. Предвиђено је да ђаци буду у школи 8. септембра. Призив Светог Духа требало је да буде 14. септембра, а предавања би почела 15.септембра... Дотле ће преко српске земље прогмети много чега. Ратни пожар захватиће и Србију и целу Европу и убрзо добити светске размере. Редован живот престаје у свим областима. Храбра српска војска на Церу стиче сјајну победу која је уједно и прва савезничка победа. Тада већ нико не размишља о плановима школског савета од 25. јуна.

Велика изложба у Падерборну од 26. јула до 3. новембра
о христијанизацији Европе у средњем веку

Највећа од свих идеја

Прошођакон Зоран Андрић

„Вјерују – христијанизација Европе у средњем веку“

Како је Европа христијанизована? Шта ми зnamо о религиозним представама људи који су први пут дошли у додир са хришћанским исповедањем вере?

У јубиларној години, поводом 1700. годишњице Миланског едикта, изложба у Падерборну је као омаж том епохалном обрту у историји човечанства посвећена теми ширења хришћанства у Европи. У Падерборну је ова грандиозна изложба са документарном акрибијом и дидактичко–просветитељском амбицијом смештена у три простора – у Дијецезалном музеју,

ју, у Музеју у Кајзерфалцу и у Градској галерији. Дарежљивим избором експоната она захвата у вишеструке области уметничког и културно–историјског предања средњовековне Европе. Конципирана је у три велика тематска блока. Први, назван *Lux mundi*, приказује ширење хришћанства од антике у Дијецезалном музеју. Под насловом *In hoc signo*, изложба у Кајзерфалцу приказује миролубив и освајачки мисионирски рад. Последњи одсек изложбе насловљен *Quo vadis?* приказује пријем и плодове христијанизације положене у шири контекст, као и

одражене у политичком огледалу времена. Изложбу је отворио председник Немачке Јоахим Гаук који је уједно и њен покровитељ. Надбискупија у Падерборну и регионално удружење Вестфалије–Липе заједнички су учествовале у организацији. Ова грандиозна изложба је покушај да се хришћански Запад појми историјско–генетички, од својих почетака као „квасац наше културе“, како то вели Кристоф Штигеман, директор Дијецезалног музеја. Зачуђујуће је то да оваква изложба није и раније била концепција и постављена. Имају ли се пак у виду

На фотографијама: експонати са изложбе

њене димензије, онда бива јасно зашто се нико досад није на та-
кав гигантски пројекат усудио.

Готово хиљаду година је тра-
јао процес христијанизације, од
раног хришћанства у Римском
царству, преко христијанизаци-
је Галије, Ирске и англосаксон-
ских земаља, до покрштавања
Скандинавије, Польске и мисије
на Балтику. При томе овај про-
цес није описан као линеарни
једнодимензионални ток, већ
као динамично рачвање у раз-
личите регионе Европе са све-
доочанствима о успесима и неу-
спесима мисионара, често спо-
јеним са војним освајањима.

Двеста тридесет музеја, би-
блиотека и збирки из целокуп-
не Европе – од Исланда преко
Италије, до Украјине и Амери-
ке, – учествује на овој изложби
изнајмљивањем својих експона-
та. Падерборн је био унеколико
предестинирано место за ова-
кав подухват. Музеј у Падербор-
ну је у сарадњи са многим ин-
тернационалним музејима већ
практиковао кооперативно из-

лагање. Године 1999. је у Падер-
борну била организована веома
виђена изложба о „Каролинзи-
ма“, нjoј су следиле изложбе о
„Византији“ и „Каноси“, којима
су тематизована епохална стру-
јања европске историје. Падер-
борн је, са друге стране, тачка
укрштаја између *Via regia* који је
водио од Бремена преко Франк-
фурта и *Heilwega* који је водио
од Ахена преко Кенигсберга. То су
значајни привредни путеви и чворови
култура, предања и светоназора, као и њихових
размена и међупрожимања, ко-
ји су имали централни значај
за комуникацију. Свети Ансгар,
бенедиктински монах, кренуо
је пут севера из оближњег мана-
стира, као и Бернхард из Липе
који је кренуо једном од наведе-
них траса на мисионарски пут
за Балтик. Августин из Кентер-
берија је први међу њима, 600.г.
под папом Гргуром, био послат
да покрштава Англосаксонце,
али се из страха убрзо вратио
натраг. Адалберт из Прага се пи-
тао 400 година доцније да ли би

требало да носи дугу браду како
би га брадати Пруси (који ће га
једног дана убити) поштовали.
Клише о христијанизацији ко-
ји отприлике гласи – мисионар
који одлази паганима да их по-
крсти, излаже свој живот вели-
ком ризику – остваривао се ту
и тамо у потпуности. Када су
мисионари кренули у бели свет,
хришћанство је већ имало више
стотина година успешну исто-
рију иза себе – почев од 313. г.
када је добило статус „допуште-
не“ и, од 380. г., статус званичне,
„државне“ религије.

У 4. и 5. веку је било разара-
ња паганских култних слика од
стране хришћанских иконобо-
раца. Античке статуе богова са
образне политеистичком култу-
ром остале су нетакнуте захваљу-
јући културној просвећености
хришћана, односно благода-
рећи њиховој диференцираној
свести о естетским вредностима.
Рани хришћани су, пак, не-
знабожачке кумире „неутрали-
зовали“ тиме што су им урези-
вали крст на чело. На тај начин ➤

постаје јасније како су хришћани, кроз конфронтацију са иконографијом антике и другим визуелним праксама паганских ритуала, формирали сопствену иконографију. Питање „акомодације“ хришћанства са установљеним религиозним праксама је веома занимљиво питање на које не може бити једнозначно одговорено. На пример, фигура добrog пастира који на плећима носи младо јагње је омиљена традиција у Грка, а у хришћанској иконографији постаће класични топос. Негде се уврежила пракса „мешаних форми“. У Франкфурту на Мајни се могу видети примери како су у 8. веку деца, сходно древној германској традицији, сахрањивана у медвеђем крзну. Беда Венерабилис у својој црквеној историји *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* кори кнезеве који „још нису прихватили хришћанске Свете тајне“.

Ко другим народима жели да пренесе „благу вест“ ваљало би да то чини на језику тог народа. Један од врхунаца хришћанског писаног предања представља дело Вулфила из племена Гота, које потиче из Мале Азије. Он је у 4. веку превео Библију на готско фонетско писмо, које је сам засновао. Без Вулфилине Библије не бисмо данас ништа знали о готском писму. То искуство ће се показати пет стотина година доцније веома плодним, када су Словени христијанизовани. Баварски мисионари су сматрали да се не сме одступити од јеврејског и грчког као оригиналних језика. Свети Кирило и Методије, њихови конкуренти из Византије, су пак настојали на словенским преводима. Није тешко докучити који је модел био ефективнији.

Једна од посебности ове изложбе се управо састоји у бескрајној драгоцености експоната – писама у оригиналу: једна страница Вулфилине Библије, један фрагмент папируса са По-

сланицом Римљанима Светог Апостола Павла, посланице папе Гргора Великог, Бонифацијеви коментари Апокалипсе или Петербуршко Јеванђеље које је позајмила Руска национална библиотека са задивљујућим илуминацијама и минијатурним сликарством.

Очито да су постојале различите стратегије како да се хришћанство *urbi et orbi* прошири. Најсуворији метод је изабрао Карло Велики који је у тзв. саксонским ратовима уништавао све што је имало било какву везу са старом вером. Његово ултимативно гесло, „Крштење или смрт“, тематизовано је на два одсека ове изложбе. У Шведској, у којој краљеви нису били тако моћни, тај процес је текао умереније, те су и старе религије дуже опстајале.

Међу изложеним објектима, којих је преко 800 на броју, *Kaisero pos – Ей о Карлу Великом* заузима посебно место. Овај рукопис непроцењиве историјске вредности похрањен је у библиотеци конвента у Санкт Галену и досад није био изнајмљиван. Овај еп описује сусрет франачког краља Карла Великог са папом Лавом III давне 799. г. Већ наредне 800. г. папа Лав III је крунисао Карла Великог за цара у Падерборну.

Веома велико интересовање се концентрише на археолошку сензацију познату као *King of Bling*. Реч је о експонатима који сведоче о посебној сепулкралној (грбној) уметности која је пре десетину година пронађена на југу Енглеске. То је први хришћанско-англосаксонски гроб, из 600. г. после Христа. Раскошне фибуле и нумизматички експонати сведоче о високом положају сахрањеног.

На овом месту желимо истаћи двотомни каталог *CREDO: Christianisierung Europas im Mittelalter – Essays/Katalog, 2 Bände: Essays und Katalog* који су темељно припремили Кристоф Штиге-

ман, Мартин Крокер и Волфганг Валтер [Christoph Stiegemann, Martin Kroker, Wolfgang Walter] у издању Михаел Имхоф Ферлага 2013. у Петерсбергу [Michael Imhof Verlag, Petersberg]. Каталог омогућује научно понирање у детаљна питања овог епохалног феномена.

Како ваља након троструког опхода ове грандиозне изложбе видети феномен христијанизације Европе? Црвену нит ове изложбе чини једнозначно сазнање да су све националне државе, без изузетка, користиле хришћанство као темељ заснивања националног идентитета. Отуда је ова изложба изванредан пример и демонстрација заједничког хришћанског идентитета Европе. Подсећање на заједничке корене Европе – отуда и експонати из целокупне Европе – би требало да поткрепљују визију њене заједничке будућности као политичког ентитета заснованог на једнозначном хришћанском идентитету. Ова димензија изложбе у Падерборну би требало да остане категорички диктум и подстицај у продубљивању хришћанског и културног заједништва, посебно у време привредне кризе у Европи и њених несагледивих политичких импликација.

protojerej–stavrofor
др Радомир М.
Милошевић

Манастир Витовница

Смедерево : 2013
239 стр. ; илустр. ; 25 см
ISBN: 978-86-914221-1-0

Са благословом Епископа браничевског Г. Игњатија из штампе је изашла монографија о манастиру Витовница аутора протојереја–ставрофора др Радомира М. Милошевића, који на првим странама књиге прави методолошку разлику између извора и литературе, како би одмах помогао читоцима да се лакше сусретну са обрађеном грађом о задатој теми. Аутор прво наводи историјске изворе из којих ће црпети чињенице о овом важном манастиру у Епархији браничевској. Наводећи литературу прота Милошевић помиње многе ауторе који су објаснили локацију манастира Витовнице, али и обрађивали догађаје везане за манастир, међу којима и Јоакима Вујића, Феликса Каница, Митрополита Михајла, Михајла Валтровића, Александра Дерока,...

Правилно методолошки постављајући тезе, аутор наводи неколико теорија према којима је манастир добио име: по воденици са витлима, или по глаголу *обишаవати* што указује на боравиште монаха; али и по говорнику, беседнику – што је, према ауторовим речима, најмање вероватно.

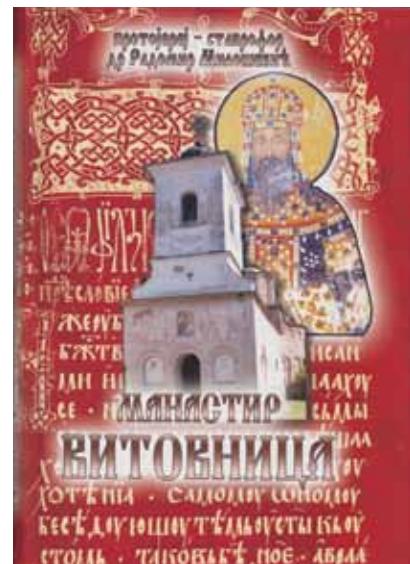
Енциклопедијски је истражено и обрађено све што је у вези са оснивањем и историјатом манастира, са посебним историјским дискурсима о синайтима у Србији, за-

тим о аустријској окупацији 1718–1739. године, потоњем турском ропству (до 1804), а затим и о оба српска устанка у доба позне турократије. Аутор се овде задржава на опису живота у манастиру у 19. веку када настаје и живопис, што је посебно и детаљно описано у монографији (живописци су били браћа Марковић), али и уређење манастира (двориште је ограђено, мајстор Коста Нумовић је саградио манастирски конак, изграђен је водовод и чесма, и што је врло важно – саграђена је о манастирском трошку школа за децу из оближњег села).

Како констатује аутор, евидентан напредак манастира Витовнице у 19. веку прекинула су оба балканска и Први светски рат; међутим игуман Димитрије је 1932. године при манастиру основао богољајчко братство које је спроводило активну добротворну делатност. Опет је елан монаха и богољаца манастира Витовнице прекинуо рат – Други светски, а затим и комунистички режим, када је блаженопочивши Епископ Хризостом претворио манастир у женски (1955), што је Синод и потврдио.

После историјског дискурса, прота Милошевић се бави и археолошким истраживањима и конзерваторским радовима у 20. веку.

Посебно поглавље књиге аутор је посветио манастирској парохији, како би описао литургијски живот житеља оближњег села и њихов однос према монасима и светињи. Следеће поглавље посвећено је детаљном опису манастирског комплекса (утврђење, двориште и храм са живописом, затим гробље и метоси). Описујући тзв. манастирски инвентар аутор је посебан одељак посветио *Витовничком јеванђељу* које се данас чува у музеју

ју Српске Православне Цркве. Оно је у доба прве сеобе донето у манастир Бешеново, а било је и предмет спора око аутентичности што је Архимандрит Иларион (Руварац) решио доказавши да је манастир Витовница подно Кучайнских падина једини манастир посвећен Успењу Пресвете Богородице, тако да и њему припада односно јеванђеље.

У последњем делу књиге аутор је навео витовничке игумане, са доступним животописом, и најзнатенији монахе, искушенике и ђаке, али и игуманије из периода када је манастир био женски.

Сам избор за писање монографије баш о манастиру Витовници аутор је дискретно објаснио у закључном делу у коме је изложио духовну улогу манастира за крај у коме се налази, али и за Епархију браничевску, јер духовност витовничких монаха у савременом свету и времену служи за пример. Такође објашњава и просветну и националну улогу манастира Витовнице, који је у једном тренутку у средњем веку био стециште образованих монаха који су одржали српски језик, српске светитеље, и одуприли се јелинизацији српског рода.

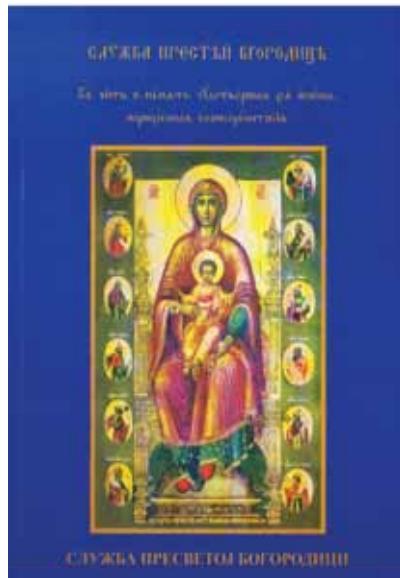
Аутор у закључку истиче да смишо манастира Витовнице одређује и посвета храма Пресветој Богородици, али и онај безимени монах синайт који се у манастиру подвизавао, као и сви они монаси који су несебично помагали цео крај у коме се манастир налази. Треба на крају нагласити да је манастир Витовница на истоименој реци, недалеко од Петровца на Млави, из времена краља Милутина, пролазио кроз разна историјска искушења, али да је успео да опстане и да својом духовношћу изнедри старце какав је био отац Тадеј, који је смишо манастира, али и целокупног хришћанског живота, срочио у једној реченици: *Какве су ти мисли, шакав ти је и живот!*

Ђакон мр Ивица Чаровић

Хризостом (Столић) Хиландарац, Служба Пресветој Богородици : у част и спомен чудотворне иконе великореметске

Приредио Димитрије
Стефановић
[Велика Ремета] : Манастир
Велика Ремета; [Београд] : Моно
и Мањана, 2010
116 стр.; ноте; 25 см

Недавно је објављена Служба икони Пресвете Богородице из манастира Велике Ремете, коју је после једне посете поменутом манастиру саставио тадашњи проигуман хиландарски јеромонах Хризостом, касније Епископ вршачки, а затим Епи-

скоп жички. Служба је написана на црквенословенском језику, а обележава се 24. августа.

У издању које је обухваћено овим приказом поред изворног текста налази се и превод на српски који је начинио по-којни академик Димитрије Богдановић. Текст службе обухвата први део издања (стр. 12–47), које је посебно по томе што је целокупна служба и нотно записана захваљујући покојном Светозару Милуровићу, некада учитељу и добром познаваоцу српског народног црквеног појања.

Нотни запис представља други део овог издања (стр. 49–116) и садржи: 1. песме из вечерње службе (Блажен муж, стихире на „Господи возвах“, стихире на литији, стихире на „стиховње“, тропар, *Бојаши обнишаша*); 2. песме на јутрењу (*Бој Господ*, сједални, величаније, псалам избрани, полијелејни сједален, степена, прокимен, *Всакоје диханије*, песме после читања Јеванђеља, канон Пресветој Богородици, свјетилен, стихире на „Хвалите“, кондак *Возбраној војеводје*); 3. песме из Литургије Св. Јована Златоустог (цео први и други антифон, блажена, *Придише*, *Аиос о Теос*, прокимен Апостола, Хе-

рувимска песма гл. 1, *Достојно јест* гл. 1, причасна песма *Чашу сасенија прими*).

У предговору (стр. 5–6), који је приређивач посветио спомену на блаженопочившег игумана великореметског Данила Здравковића, сазнајемо да су у приређивању учествовали чланови и пријатељи Студијског хора Музиколошког института САНУ: Срђан Покорни, Александар Брујић, Марина Обијајева, Милена Шећеровић, о. Милош Весин. Издање је обогаћено и текстом Зорана Ракића о историјату и садржају чудотворне иконе Пресвете Богородице коју је 1687. године насликао руски царски зограф Леонтије Стефанов. Икона је била намењена светогорском манастиру Ватопеду али је стицајем околности, заједно са још три иконе, доспела у Србију у манастир Раковицу. Од 18. века, с малим прекидима до данас, налази се у манастиру Велика Ремета. Великореметска икона Пресвете Богородице са пророцима поштује се и прославља као највећа светиња Фрушке Горе. Управо због тога штампано издање ове службе представља драгоценост.

Милица Андрејевић

Мирослав Јовановић

Хришћанство у Немањиној Дубочици

Лесковац: Српска православна црквена општина, 2013.
182 стр.; илустр.; 21 см
ISBN 978-86-89523-00-3

**Девет векова
Немањине Дубочице**

Обележавање девет векова од рођења родоначелника све-

тородне лозе Немањића, Стевана Немање, односно Светог Симеона, инспирисало је свештеника Мирослава Јовановића за настанак дела *Хришћанство у Немањиној Дубочици*, маја 2013. године. Аутор се бавио проучавањем црквене историје Немањиног поседа – Дубочице, те дело представља значајан прилог историји хришћанства у лесковачком крају.

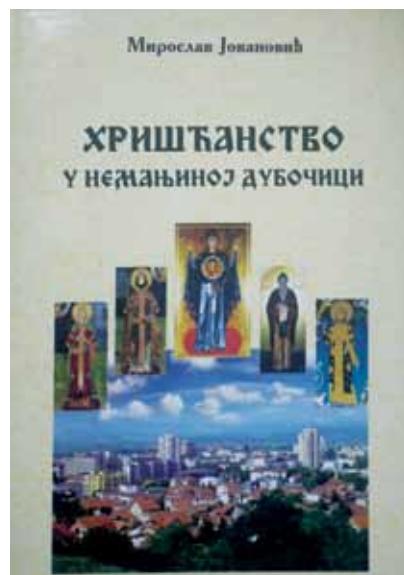
Књига излази са благословом Његовог Преосвештенства Епископа нишког Г. др Јована.

Рецензију за књигу написао јеprotoјереј–ставрофор др Радомир Поповић, професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду, док је предговор написао историчар др Иван М. Бецић са Института за српску културу у Лепосавићу.

Дело је концептирано на следећи начин: аутор је хронолошки обрадио историју Цркве кроз векове свог постојања на локалном нивоу извршивши поделу на поглавља која обрађују претхришћански период, појаву првих трагова хришћанства и покрштавања у лесковачком крају, хришћанство у доба Немањића, под турским ропством и у време ослобађања од Турака. Остале поглавља баве се положајем цркве у току трајања Првог светског рата, међуратног периода, потом у периоду Другог светског рата и под послератном сенком комунизма, описујући све изазове, проблеме и страдања са којима се хришћанска вера суочавала на простору Лесковца.

Акценат је стављен на однос Цркве према школству, дате су биографије вероучитеља мушке државне и женске приватне гимназије и биографије свих архијерејских намесника до данашњег дана.

Аутор је сачинио приказ свих црквених општина, манастира, као и протестантских заједница у Лесковачком крају.

ју, заједно са најосновнијим подацима о њиховој историји и делатности.

Вредан је помена и похвале ауторов труд и успех у намери да књига представља плод иссрпног научно-истраживачког рада, што се огледа у ауторовом коришћењу богате архивске грађе више архива, бројних листова, часописа, ревевантне литературе и фотографије које прате и допуњују тематику књиге.

Писана питким, једноставним језиком, књига одише хришћанском духовношћу, те је намењена широј читалачкој публици са жељом да српски народ не само лесковачког краја већ и широм света, кроз упознавање са црквеном прошлешћу свог краја, пробуди у себи и развије хришћанске врлине, односно спозна себе и своје духовно биће, као нераздвојиви део своје националне свести.

Слађана Здравковић

Теолошки пословници XLVI/2 (брож 2 за 2013. годину) из штампе излазе крајем септембра. Овај версконаучни часопис може се поручити преко службе за претплату – preplata@spc.rs.

Свети Атанасије Атонски: увод – житије – коментари

превод са грчког
Марина Вељковић
Краљево: Манастир Жича,
2012.
253 стр. ; илустр. ; 21 см
ISBN 978-86-85271-25-0

У предговору овој књизи Архимандрит Јелисеј, игуман манастира Симонопетра, подсећа на изузетну личност Светог оца Атанасија Атонског, оснивача највећег светогорског манастира Велике Лавре и утемељивач општежитељног начина живота на Светој Гори.

Архимандрит Јелисеј истиче да су у данашње време Атанасијев типик и житије овог светеља постали веома значајна лектира свима онима који желе да следе правила монашког живота. Житије је сачинио агиограф Атанасије, монах Велике Лавре, убрзо после смрти светеља, негде у првој половини 11. века. Остављамо читаоцима да уживaju читајући догађаје из Атанасијевог живота...

Извор: <http://www.spc.rs/>

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

КУЛПИН

Дани Митрополита Стефана Стратимировића

Са благословом Његовог Преосвештенства Епископа новосадског и бачког Господина др Иринеја, Српска Православна Црквена општина у Кулпину организује манифестацију под називом „Дани митрополита Стевана Стратимировића“. Манифестација се организује поводом прославе 200 година постојања Вазнесењске цркве у Кулпину и трајаће од 15. до 22. септембра ове године.

Извор: Епархија бачка

НИШ

„Музика Константиновог града“

У оквиру државног програма обележавања 17 векова од доношења Миланског едикта, 14. септембра на летњој позорници Нишке тврђаве, са почетком у 20:00 часова, Слободан Тркуља и музички ансамбл „Балканополис“ извешће јединствено музичко дело „Музика Константиновог града“.

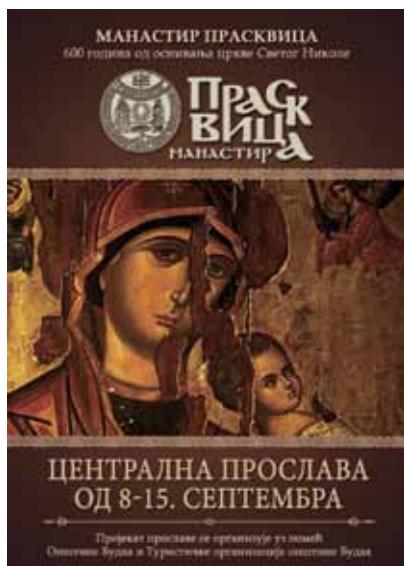
Тркуља са својим саставом „Балканополис“ изводи музику инспирирану традицијом Србије и Балкана на нов и модеран начин.

Извор: www.edictofmilan2013.com

ПАШТРОВИЋИ

Јубилеј Цркве Св. Николе манастира Прасквица

Отварањем изложбе „Бока – гласник за оће инђересе Бокеља: 1908–1909. година“ у манастиру Прасквица у Паштровићима 8. септембра почела је прослава јубилеја 600 година од оснивања манастирске Цркве Светог Николе, задужбине Балше III Страцимировића Балшића.

Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије казао је на отварању изложбе да је „изузетан датум шестогодишњица овог много старијег здања и манастира“.

„Као што је познато, 1050. година је година оснивања манастира Прасквица. Није то једини манастир и једини храм у Боки и Приморју из тог древнога времена. Ми обиљежавамо 1700 година Миланског едикта о слободи вјере, па ето, од тог времена, све до 13. вијека, и све до 1413. године, један добар дио великих и знаменитих светиња јеница на овим, нарочито приморским просторима“, рекао је Митрополит црногорско-приморски. Он је пожелео да и ова прослава буде подстицај за један дубљи и здравији дијалог између „Истока и Запада у овим временима у којима долази до неког поновног обједињавања западне Европе са централном Европом и са изворишти-

ма Европе која су кроз вјекове били управо ови балкански простори од Атине до Константинопоља“.

Након отварања изложбе промовисани су интернет-сајт, публикација и документарни филм „Прасквица – душа Паштровића“, као и фототипско издање *Српског маја* за 1896. и 1897. годину.

Извор: *Митрополија црногорско-приморска*

ШПАНИЈА

Успех КУД „Балкан“ из Јоханесбурга

КУД „Балкан“ из Јоханесбурга освојио је прво место на Четвртом интернационалном фестивалу фолклора у Калелији, у Шпанији, међу 17 културно-уметничких друштава од којих нека постоје и преко 50 година.

КУД „Балкан“ је основан 12. децембра 2011. г. и први наступ је имао на прослави Светог Саве 2012. г. у великој сали Српске Православне Цркве у Јоханесбургу.

Извор: *Информативна служба СПЦ*

НИКШИЋ

Његош – најзначајнији српски песник

Поводом 200 година од рођења најзначајнијег српског песника Петра II Петровића Његоша у Црквено-народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу 24. августа 2013. године одржан је округли сто под насловом „Његош данас“.

У раду овог скупа учествовали су Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, проф. др Дарко Танасковић, др Мило Ломпар, др Часлав Копривица, доц. др Горан Радоњић, др Душан Крчуновић и бројна публика.

Поменути еминентни излагачи осветили су ову значајну тему најпре кроз питања своје струке, а потом се, на задовољство и духовну корист публике, покренуо жив разговор у којем су учесници изнели своја мишљења у оквиру тематских блокова: религијско-философске теме, Његош и питање

верског и националног идентитета, Његаш и историја – драма истраге потурица и Његаш у модерни.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

БЕОГРАД

Изложба о Немањићима

Изложбом поводом 900 година од рођења Стефана Немање почетком октобра биће отворен обновљени изложбени простор на првом спрату Народног музеја, рекла је за *Танјуј* вршилац дужности директора те установе Бојана Борић Бршковић.

Она је прецизирала да је реч о проширењу изложбеног простора на део првог спрата Народног музеја захваљујући извесном броју донарова, као и да је у простору скинут теписон, додат део паркета, а да ће простор бити и окренут.

„Оно што је наша амбиција, то је да у склопу обележавања 900 година од рођења Стефана Немање у обновљеном простору приредимо изложбу која ће да говори о том времену“, рекла је Борић Бршковић и додала да ће тим поводом бити омогућено публици да виде и простор (собу) у којој је смештено Мирослављево јеванђеље које не може свакодневно да буде доступно публици.

Борић Бршковић је рекла да ће на изложби бити одабрани експонати који говоре о времену Стефана Немање, о самој династији Немањића, Теодорин прстен, један део копија фресака, као и аутентични материјал.

Иначе, и даље се ради на санационом програму за Народни музеј који ће се, како је раније најављено, обнављати по фазама. Народни музеј је затворен од 1. јуна 2003. године.

Извор: <http://www.rtv.rs>

ДЕСПОТОВАЦ

Средњи век у српској науци

У суботу и недељу, 17. и 18. августа, два дана пре самог званичног отварања, у оквиру традиционалних *Дана српској духовној преобра-*

збија

Откривени остаци још једног манастира

Јула–августа 2013. године, Одељење за археологију Филозофског факултета у Београду и Народни музеј у Аранђеловцу извршили су пробна археолошка ископавања на локалитету Ђурине ћелије у селу Манојловци (општина Топола). Локалитет се налази на североисточним падинама Рудника, поред Калуђерског потока, у густој буковој шуми. Пробна истраживања су потврдила народно предање да се на овом месту налазе остаци неког манастира. Откривени су и делимично истражени манастирска црква и конак, као и део потпорног зида на западној страни манастирског комплекса.

Црква је једнобродна грађевина са полукружном апсидом на истоку и припратом на западној страни. Њене укупне димензије износе 10 x 5 m. Очуваност зидова цркве је знатна, те на неким местима они достижу висину и до 2,5 m. Унутрашњост је била живописана, о чему, поред бројних фрагмената фресака пронађених током истраживања, сведоче и делови живописа сачувани *in situ*, на зидовима цркве.

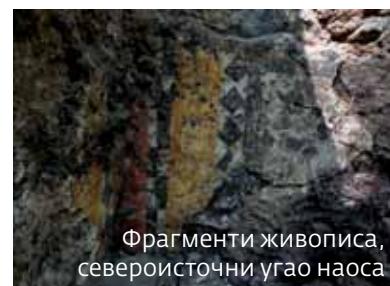
У непосредној близини цркве откривени су остаци манастирског конака. Реч је о објекту зиданом од камена и кречног малтера, димензија 10,30 x 10,30 m, који је имао приземни и спратни део. Вероватно су у њему биле монашке келије, трпезарија и неке економске просторије.

Судећи по уломцима грнчарије, који су углавном проналажени приликом истраживања конака, живот у овом манастиру се одвијао током 15. и 16. века. Готово је сигурно да су на Ђуриним ћелијама откривени остаци једног од два манастира које турски дефтери из 16. века бележе у овом пределу Рудника – Св. Никола или Св. Архангел.

жења у Деспотовцу и ове године је одржан дводневни научни скуп на ком се окупило двадесетак српских научних радника – истраживача средњег века, историчара, историчара уметности и лингвиста.

Овај научни скуп одржан је под већ традиционалним називом „Средњи век у српској науци, исто-

Фрагменти живописа, североисточни угао наоса

Припрата, наос и део олтара (снимак одозго)

рији, књижевности и уметности“. Првога дана скупом су председавали проф. др Злата Бојовић и протојакон др Радомир Ракић, а наредног дана, у недељу 18. августа, скупом су председавали проф. др Рада Стијовић и др Владан Јовановић.

Сви радови изложени на овогодишњем научном скупу биће објављени у зборнику који ће светлост дана угледати на лето наредне године.

Промоција зборника радова са прошлогодишњег научног скупа одржана је у суботу 24. августа у деспотовачкој Народној библиотеци „Ресавска школа“.

Извор: www.preobrazjenedespotovac.com

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић

СИРИЈА

УНЕСКО стражује за културно наслеђе

Због грађанског рата у Сирији угрожена су бројна места светског културног наслеђа, између осталих и старо језгро Дамаска, антички „Градови мртвих“ на северу, ритерски замак Крак де Шевалије, старо језгро Босре, као и древни Алепо.

Светска организација за културу УНЕСКО забринута је за културно наслеђе у Сирији. Као медији преносе, УНЕСКО-у су предочени извештаји о оштећењима музеја и грађевина, као и о крађама културних добара. Поред овога, долази до илегалних ископавања, пошто локације са културним благом нико више не чува.

Извор: Информативна служба СПЦ

ГРЧКА

„Један од нас“

Како извештава агенција Ромфеа а преноси Информативна служба СПЦ, Свети Синод Грчке Цркве је на свом заседању 30. августа ове године донео одлуку да се у епархијама Атинске Архиепископије спроводи акција подршке паневропској иницијативи „Један од нас“ („One of us“), која тражи да се озбиљно размотри и укине одлука Европског парламента о озакоњењу финансирања научног истраживања људских ембриона у Европи.

Ове године је 80 милиона евра издвојено за финансирање овог пројекта, али и за финансирање невладиних организација које подржавају абортовање у афричким земљама, јер се сматра да ће се на тај начин подићи стандард у овим државама.

У МИНХЕНУ

Почасни докторат Патријарху Вартоломеју

Деканат Римокатоличког теолошког факултета у Минхену је у званичном коминику од 9. септембра 2013. саопштио да је Његова Свесветост Патријарх константинопољски Вартоломеј изабран за почасног доктора (*doctor honoris causa*) овог факултета.

Патријарх Вартоломеј, који је првопастир православних хришћана, још од својих студија у Минхену остао је наклоњен и одан овом факултету, вели се у овом коминику. Његова заслуга за оснивање Института за православно богословље на овом факултету је огромна. Декан факултета проф. др Бакхауз вели да су три разлога била одлучујућа за избор Патријарха Вартоломеја за почасног доктора – теолошки, икуменски и социјално-културни. Као теолог овај црквени велиcodостојник, радо апострофiran као „зелени Патријарх“, дао је одлучујуће импулсе савременом еколошком и социјално-етичком дискурсу. Он је у дијалогу са представницима Јевреја и ислама, а посебно са представницима Римокатоличке цркве положио нове разmere и парадигме религиозног међузажедништва. Са папом Бенедиктом XVI отпочети дијалог и напредак у међусобним односима двеју светских цркава манифестовао се личним присуством Патријарха Вартоломеја на чину интронизације пape Фрање, што је историјски преседан у историји Цркве.

Свечана почасна промоција ће бити обављена у мају 2014. за време посете Његове Свесветости Немачкој.

Прошођакон Зоран Андрић

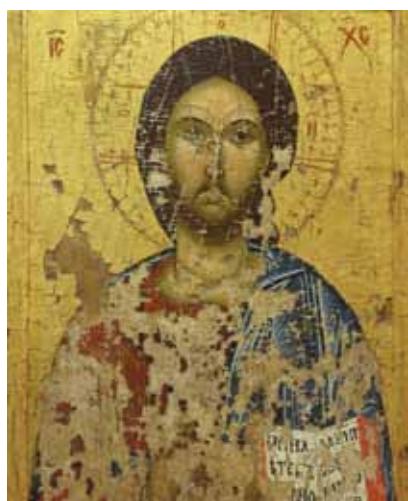
Због тога је покренута свеевропска иницијатива за сакупљање потписа, како би се, сходно Лисабонском споразуму који дозвољава грађанима ЕУ да интервенишу у поступку доношења законских прописа, утицало на одлуку Европског парламента.

МИНСК

Лик Христов у иконографији

У Минску, престоници Белорусије, од 17. септембра 2013. биће отворена изложба *Православни свеј: Лик Христов у иконографији Источне Европе* [Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы], која се у Националном уметничком музеју Републике Белорусије организује у спомен на 1025 година од примања хришћанства. На овој изложби ће, поред Србије, учествовати и друге земље источне Европе, укључујући Грузију и Јерменију. Народни музеј у Београду ће се представити са 12 експоната који илуструју начин на који се развијала иконографија Христа и Великих Христових празника у оквирима националних уметности.

Иконе из Србије одобрane су са жељом да се прикаже канонска православна уметност негована у крилу Српске Православне Цркве.

кве, али и разноврсност стилских праваца који су током времена настајали на територији српских земаља. Издавају се раскошно сликане итало-критске иконе, иконе које представљају начин сликања поникао у оквиру пећко-дечанске сликарске школе и неколико примера позног сликарства бококоторске школе. Хронолошки распон настанка икона креће се од 15. до 19. века. Изложба ће бити отворена до 5. децембра 2013. године.

Извор: Народни музеј у Београду

РИМ Необични „папамобил“

На молитвено бдење за мир у Сирији и свету на Тргу Светог Петра папа Фрања се у суботу 7. септембра довезао необичним аутомобилом – старим реноом 4 беле боје. Слика папе како улази у половни рено обишла је свет и изазвала радозналост: многи су се упитали одакле папи тај ауто?

Одговор на питање убрзо је дао римокатолички свештеник Ренцо Цока (Renzo Zocca) из Пескантине крај Вероне, стар 69 година, који је папи и даривао тај ауто-

мобил произведен 1984. године, са више од 300 хиљада пређених километара на бројчанику.

Дон Ренцо је свој дар образложио тиме што је тај Рено, који је и сам добио на дар, 300 хиљада километара возио служећи сиромашнима, у харитативним делатностима – те тај аутомобил заслужно иде папи Фрањи.

Извор: ИКА

ЈОРДАН

Изазови са којима се суочавају арапски хришћани

На позив Његовог величанства јорданског краља Абдулаха бин Ал Хусеина, Његово Блаженство Патријарх антиохијски Г. Јован учествовао је на конференцији по називом „Изазови са којима се суочавају арапски хришћани“ у Аману, престоници Јордана, одржаној од 2. до 4. септембра.

На конференцију су допутовали и Његово Блаженство Патријарх јерусалимски Теофил III, поглавари и представници других Цркава и конфесија Близког истока и Африке, те делегати међународних хришћанских организација, муфтије земаља из блискоисточног региона, шефови и чланови међународних исламских организација, научници и богослови. У раду скупа је учествовала и делегација Руске Православне Цркве.

Како је у свом излагању на отварању скупа рекао јордански принц Гази бин Мухамед, „хришћани су се у овом региону појавили пре муслимана. Они нису туђинци, нису колонизатори, нису странци.“ Нажалост, упркос томе, хришћани су изложени жестоким прогонима.

Извор: Антиохијска Патријаршија

СИНАЈ

Манастир Свете Катарине затворен за поклонике

Један од најстаријих манастира на свету, чувени манастир Свете Катарине на Синају, затворен је за поклонике, како преноси Информативна служба Српске Православне Цркве. Египатске власти су након напада цихадиста на манастир наредиле да манастир привремено затвори своја врата поклоницима.

Током последњих 50 година, манастир Свете Катарине затврдио је своја врата два пута: 1977. године када је бивши египатски председник Анвар Садат био у историјској посети Јерусалиму, и 1982. године када је египатска војска ушла на Синај након повлачења израелске војске.

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

КРСТОВДАН У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

22 - 30. септембар

БЕЧ

06 - 10. октобар

ХИЛАНДАР

06 - 10. октобар

ЦАРИГРАД

12 - 19. октобар

Водич: Драган Вукић

БУДИМПЕШТА - СЕНТАНДРЕЈА

23 - 26. октобар

ОСТРОГ

сваког викенда

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

У АУСТРАЛИЈИ Празник Успења

На дан Успења Пресвете Богородице, 28. августа 2013, парохијани и свештенство руске цркве у Данденонгу молитвено су прославили своју храмовну славу. По благослову Митрополита Илариона, Првојерарха Руске Заграницне Цркве, Епископ аустралијско–новозеландски Г. Иринеј је служио Свету Литургију уз саслужење старешине храмаprotoјереја–ставрофора Михаила Протопопова и свештеница РЗЦ из Сиднеја, Цилонга и Аделајда. Епископ Иринеј је том приликом уручио оцу Михаилу Орден Светог Саве другог степена за дугорочну помоћ Српској Цркви.

И у Водогни је свечано обележен овај велики празник који је и слава Савеза кола српских сестара. У суботу, 31. августа, у Храму Св. Апостола Петра и Павла Светом Литургијом је началствовао Владика Иринеј уз саслужењеprotoјереја–ставрофора Момчила Вукше иprotoјакона Немање Mrđenovića. У недељу, 1. септембра, у квинсландском граду Златна Обала прослављена је храмовна слава парохије. Свету Литургију је служио Епископ Иринеј уз саслужењеprotoјереја–ставрофора Велибора Бојичића, архијерејског намесника бризбејнско–велингтонског,јереја Ђорђа Петровића и Николе Стефанова, теprotoјакона Немање Mrđenovića. Беседећи, Владика је нагласио како наш верни народ празник Успења зове и „Малим Васкрсом“ препознајући суштину овог дана у вери да она која је родила Спаситеља света не може бити сама и без заштите предана свету и смрти.

Извор: Мишрополија аустралијско–новозеландска

У МИТРОПОЛИЈИ ЗАГРЕБАЧКО–ЉУБЉАНСКОЈ Посета Митр. Илариона

Са благословом Патријарха московског и све Русије Кирила, а на позив Митрополита загребачко–љубљанског Јована, председник Одељења спољних послова Московске Патријаршије Митрополит волоколамски Иларион допутовао је 27. августа 2013. г. у дводневну посету Хрватској.

Митрополита су пратили Епископ моравички Антоније, предстојатељ Подворја Српске Патријаршије у Москви, помоћник ректора за магистарске и докторске студије јеромонах Јован, сарадник Секретаријата при Одељењу спољних послова г. Хошев и референт председника одељења г. Ершов. На загребачком аеродрому високе госте су дочекали Митрополит загребачко–љубљански Јован и народни уметник Руске Федерације г. Мухин, који је осликао загребачки Преображенски храм и цркву манастира Лепавина.

Са аеродрома се Митрополит Иларион упутио у резиденцију председника Хрватске, где га је примио председник г. Иво Јосиповић.

Уочи празника Успења Матере Божије, Митрополит Иларион је служио бденије у Саборном храму у Загребу. Саслуживао је Епископ Антоније с члановима пратње високог госта. По окончању богослужења, у згради Загребачко–љубљанске митрополије приређена је свечана вечера у част високих гостију из Русије, уз учешће амбасадора Руске Федерације у Хрватској г. Маркарјана, амбасадора Украјине у Загребу г. Левченка, градоначелника Загреба г. Бандића, уметника г. Мухина, представника загребачке надбискупије г. Мије Горског и других.

На дан празника Успења Богоматере Митрополит Иларион је началствовао Светом Литургијом у манастиру Лепавина, подигнутом средином 16. века. На молбу свог домаћина Митрополита Јована Високопреосвећени Митрополит Иларион је осветио нови иконостас. На Литургији су саслуживали Епископ Антоније, игуман Лепавине Гаврило (Вучковић), јеромонах Јован (Копејкин), као и свештеници митрополије. Митрополит Јован се обратио Митрополиту волоколамском и заблагодарио му на посети. После разменјених дарова, Митрополит Иларион се обратио верном народу. Дана 28. августа Митрополит Иларион је стигао у Љубљану где га је дочекао амбасадор Руске Федерације у Словенији г. Загвајев. Митрополит је посетио српски Храм Светих Равноапостолних Кирила и Методија, који је саграђен 1940. године и украсен иконама и фрескама највећих српских уметника. Овај храм је 2011. г. обновљен захваљујући руској амбасади и руском бизнисмену М. В. Переаловом.

Информативна служба СПЦ

У ЕПАРХИЈИ ЗАПАДНОАМЕРИЧКОЈ Прослава годишњицâ

Прослава Dana Епархије западноамеричке започела је у петак, 30. август 2013, под мотом *Слобода у љошрази за вером*. Ове године током епархијских дана обележавало

се неколико значајних годишњица – 50. годишњица оснивања Епархије западноамеричке, 150. годишњица рођења Архимандрита Севастијана (Дабовића) и 1700. годишњица Миланског едикта. Првог дана прославе одржан је семинар

свештенства на коме је гостовао високопречасни др Јован Ериксон из Богословске академије Светог Владимира. У суботу, 31. августа, Свету Литургију је служио Епископ западноамерички Максим уз саслужење јеромонаха Јакова из светогорског манастира Симонопетре и декана Богословске академије Светог Владимира др Јована Ерикsona у присуству верног народа Епархије западноамеричке. Потом је одржан симпозион на коме је др Јаков Скедрос, професор на Часном Крсту у Бостону, одржао презентацију „О Светом Константину Великом“. Отворена је и изложба радова Стаматиса Склириса из колекције „Динамична земља“. Истог дана др Михајло Правица, професор на Универзитету Невада одржао је кратко предавање на тему: „У сећање на Николу Теслу“ уз демонстрацију електричног тока Теслиног калема. У недељу, 1. септембра, Владика Максим је служио Свету Литургију уз саслужење Архиепископа Лос Анђелеса и Запада Г. Јосифа из Антиохијске Патријаршије и Архиепископа Запада Г. Венијамина из Православне Цркве Америке, уз присуство православних хришћана из целе Западноамеричке епархије.

Извор: Епархија западноамеричка

У ЕПАРХИЈИ ЖИЧКО Монашење у манастиру

Епископ шумадијски и администратор Епархије жичке Г. Јован је посетио у петак, 30. августа 2013, свету обитељ посвећену Успењу Мајке Божије под Кабларом, ктиторски манастир Светог Владике Николаја. Том приликом замонашио је у чин мале схиме искушенцу Стојку, давши јој име Олимпијада, по Светој Олимпијади,

Апел за помоћ

Свештеник Владимир Живковић из Бечмена има 33 године, отац је троје деце. О. Владимир је оболео од акутне мијелоидне леукемије и налази се на клиничком лечењу. Одређена средства већ су сакупљена, али потребно је сакупити још 40.000 евра.

Епархија сремска покренула је акцију прикупљања средстава. Помоћ за о. Владимира можете уплатити на текући рачун број 205-9011005008373-28, Комерцијална банка, на име Сртена Лазаревића; сврха: лечење свештеника Владимира. Благодарећи помоћи Добротворног фонда СПЦ „Човекољубље“, Телеком Србије одобрио је СМС број 3494 преко којег, слањем празне поруке, можете уплатити 100 динара за лечење о. Владимира.

ученици Светог Јована Златоуста. Чину монашења присуствовало је многобројно монаштво Епархије жичке као и свештенство Епархије шумадијске, усрдно се молећи за новопострижену сестру.

Извор: Епархија жичка

У ПЛАШКОМ Два и по века храма

Епископ горњокарловачки Г. Герасим служио је 31. августа 2013. Свету Литургију у Храму Ваведења Пресвете Богородице у Плашком, а поводом 250 година од оснивања овог светог храма. Ово сабрање увеличали су својим појањем свештеници Епархије браничевске са хором Саборног храма Свете Тројице из Параћина. На Литургији је служен помен Епископу Данилу као и свим горњокарловачким епископима, свештенству и мноштвом народа ове епархије. Епископ Герасим се на крају захвалио свима присутним који су увеличали ово евхаристијско сабрање. Након Свете Литургије одржана је свечана приредба коју су припремили гости из Србије и Далмације.

Извор: Епархија горњокарловачка

У ПРИЗРЕНУ Почетак школске године

Епископ рашко-призренски Г. Теодосије, ректор Богословије Светих Кирила и Методија, служио је Свету Литургију и призив Светог Духа уочи почетка нове школске године у понедељак, 2. септембра 2013, у Саборном храму Св. Ђорђа у Призрену. Потом је са наставницима и ученицима богословије отишао до манастира Светих Архангела, где је служен парастос на гробу цара Душана уз помињање братије манастира и посебно Симе Игуманова, ктитора и добровора богословије.

Призренску богословију тренутно похађа 37 ученика (14 ученика 1. разреда, 11 ученика 2. разреда и 12 ученика 3. разреда). Нова школска година почела је и за малу Милицу Ђорђевић, једино српско дете у Призрену, која и ове године наставу похађа без својих вршњака.

Извор: Епархија рашко-призренска

У НОВОМ САДУ Међународна комисија за теолошки дијалог

У периоду од 4. до 11. септембра 2013. г. одржано је званично редовно заседање Међународне комисије за теолошки дијалог између Англиканске и Православне Цркве (International Commission for Anglican-Orthodox Theological Dialogue = ICAOTD). Домаћин ➔

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

је била Српска Православна Црква, а овај значајан скуп – који окупља преко 30 најистакнутијих великородостојника, професора и богослова обеју Цркава – одржан је у Новом Саду, у организацији Епархије бачке, у конгресној дворани хотела Центар.

Извор: Епархија бачка

НА ЦЕТИЊУ

Припрема освећења

Митрополит Амфилохије предсједавао је 5. септембра 2013. у Митрополији на Цетињу сједницом Оперативног одбора за припрему прославе јубилеја 17 вјекова Миланског едикта и освећења Саборног храма Вајсрења Христовог у Подгорици заказаног за 7. октобар. На састанку су анализиране досадашње и планиране нове активности и подијељене појединачне обавезе члановима одбора везане за припрему свечаности.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У ДЕЧАНИМА

Посета председнику Хрватске

Председник Републике Хрватске др Иво Јосиповић посетио је 7. септембра 2013. манастир Високи Дечани. Високог госта примио је, са благословом Епископа рашко-призренског Г. Теодосија, игуман манастира Архимандрит

У БАЊА ЛУЦИ

Савјетовање вјероучитеља

У организацији Катихетског одбора Републике Српске одржано је савјетовање за вјероучитеље из свих епархија у БиХ. Учешће на савјетовању узели су Преосвећени Епископи: бањалучки Јефрем, зворничко-тузлански Хризостом (предсједник Катихетског одбора) и бихаћко-петровачки Атанасије. Гост на семинару у Бањи Луци био је др Предраг Дамјановић, директор Педагошког завода Републике Српске.

На савјетовању су обрађене бројне актуелне теме: „Ученик као субјект школске вјеронауке“, „Вјероучитељ (свештеник/мирјанин) – у школи и ван школе“, „Вјеронаука у школи, изазови и перспективе“ и друге. Велики број вјероучитеља узео је учешће у дискусијама и дао велики допринос да овај семинар буде успјешан.

Извор: Епархија зворничко-тузанска

Сава са братијом. Отац Сава је високе госте из Хрватске упознао са историјом манастира и са условима у којима данас братство живи на Косову и Метохији. Након послужења у манастирском конаку и уписа у књигу утисака, председник Јосиповић и отац Сава дали су кратку изјаву за присутне новинаре нагласивши значај очувања културног и духовног блага у атмосфери мира и дијалога.

Извор: Епархија рашко-призренска

У БЕОГРАДУ

Молитвено сабрање вероучитеља

И ова школска година за ђаке који похађају наставу на простору АЕМ почела је великим ђачким литургијским сабрањем, 8. септембра 2013, у Цркви Св. Марка.

Свету Литургију и молебан за призив Светога Духа служио је Епископ липљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу, уз саслужење више свештеника и ђакона, а у присуству

великог броја основаца, средњошколаца, родитеља, вероучитеља и наставника.

Јово Бајић

НАЈАВА

У САРАЈЕВУ

Јубилеји Митр. Николаја

Митрополит дабробосански Г. Николај у септембру 2013. обиљежава два велика јубилеја – 60 година свештеномонашког и 40 година архијерејског служења у Српској Православној Цркви. Обиљежавање овог великог јубилеја у недјељу, 15. септембра, својим присуством увеличаће Патријарх српски Г. Иринеј.

Програм прославе:

У суботу, 14. септембра, у 13 часова, дочек Патријарха Иринеја у Саборном храму у Сарајеву и доксологија која ће бити служена у његову част.

У недјељу, 15. септембра, у 9:00 часова, Света Литургија у Саборном храму у Сарајеву, којом ће начаљствовати Патријарх Иринеј.

Извор: Митрополија дабробосанска

ЈАНУАР 2014

КАЛЕНДАР 2014

ИЗДАВАЧКА ФОНДАЦИЈА
СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ЦРКВЕ
АРХИЕПИСКОПИЈЕ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКЕ

СРПСКЕ СВЕТИЊЕ
КАЛЕНДАР 2014

2014

Патријарх српски Павле
1914-2009

ИЗДАВАЧКА ФОНДАЦИЈА АРХИЕПИСКОПИЈЕ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКЕ

КАЛЕНДАРИ 2014

СРПСКЕ СВЕТИЊЕ

Зидни календар, 33x48 см, 7 листова, спирални повез

СВЕТИТЕЉИ

Зидни календар, 33x48 см, 7 листова, спирални повез

ПАТРИЈАРХ ПАВЛЕ

Зидни календар, 22x48 см, 13 листова, спирални повез

КАЛЕНДАР ПОДСЕТНИК

Свакодневни подсетник са фотографијама и мислима
Патријарха Павла, 8,2x13,5 см, 152 стране, броширан повез

ИЗДАВАЧКА
ФОНДАЦИЈА
АРХИЕПИСКОПИЈЕ
БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКЕ

Краља Петра 5, Београд • Тел. 011/30 25 102; 30 25 106; 30 25 210
Факс. 011/32 81 884 • izdavackafondacija@spc.rs; stamparija@spc.rs

АМФИА

064/167-9082

064/800-1322

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

Помозите и ви обновује Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија